

ČASOPIS
GRÉCKOKATOLÍCKEJ CIRKVI

Slovo

18. august 2024

16

Rodáka zo Záhoria povýšia na oltár

BLAHOREČENIE JÁNA HAVLÍKA (1928 – 1967)

Veci srdca

ROZHOVOR S KARDIOLÓGOM MARKOM STRACHANOM

K hviezdному nebu

PŮŤ NIELEN NAŠICH VLADYKOV DO SANTIAGA DE COMPOSTELA

3 SVÄTÝ OTEC

Sv. Charles de Foucauld,
srdce bijúce láskou

4 TÉMA

Rodáka zo Záhoria
povyšia na oltár

8 ROZHOVOR

Veci srdca

10 IKONA

Izborská ikona
Bohorodičky
Panychída

13 PRÍBEH

Moje svedectvo pravej
lásky

14 REPORTÁŽ

K hviezdemu nebu (2)

16 RODINA

Rodinný biznis (2)
Kritika a vzťahy
Potrebuje láska
pravidlá? (12)

24 SPOLOČNOSŤ

Potrebujeme ešte
náboženskú slobodu?

26 UDALOSŤ

Prvé prijatie sviatosti
zmierenia a slávnostné
prijatie Eucharistie

KDE BOLO...

» Juraj GRADOŠ

Istotne poznáte začiatok rozprávok: Kde bolo, tam bolo... Týmto úvodom vysvetľujeme dieťaťu hneď dve veci – nestalo sa to tu a nijako sa ho to priamo nedotýka. To bolo iba niekde „tam“. Iba malé dieťa rozprávkam tohto typu uverí. Áno, každý sa z nich môže poučiť, majú v jadre pozitívne posolstvo o víťazstve dobra nad zlom, klamstvom, nepravosťou... Ale my už neveríme v dvanásťhlavých drakov, ježibaby, lietajúce metly, zázračné jablká a meče... Dospeli sme a sme dospelí.

Niekedy mám pocit, že si to naši predstavitelia neuvedomujú. Myslia si, že sme stále v tom lepšom prípade detí. V tom horšom iba stádo čísel. A tak nás „krmia“ rozprávkami pre dospelých. Sľubmi, ktoré sú nesplniteľné – ale veľmi lákavé. Lebo už včera bolo neskoro. O diaľniciach, nových závodoch, lepšom zajtrajšku, sociálnych istotách... Namotávajú nás na ne ako na med. A my počúvame ich rozprávky. Také pekné. Milé. A moderné. Tak ako tie Dobšinského hovoria o bájných bytostiach, čarovných predmetoch a slovách. Necítia potrebu dokazovať ich existenciu, ich pravdivosť. Jednoducho sú tu a bodka. Už sa nezačínajú: „Kde bolo, tam bolo“. Začínajú sa: „Podľa tajných zdrojov...“ alebo „z neoverených správ...“ Alebo z „neoficiálnych výsledkov analýzy...“

Takéto vyjadrenia sú síce na pohľad lákavé, na prvé zahryznutie niekomu aj chutia, ale nikdy neprinášajú nič dobré. Iba ďalšie klamstvo. Hovoria o tom, čo je predmetom našich debát. V krčme, na ulici, na sociálnych sieťach. Bez cenzúry, bez potreby overovať si. Len vyniknúť, byť zaujímavý. Mať čím viac pozorovateľov, poslucháčov, slepých nasledovníkov. Namotávajú tak ľudí a ničia zvyky dôvery. Až kým človek nestratí všetku dôveru a s ňou i schopnosť triezvo uvažovať. A s dôverou sa vytráca aj schopnosť veriť. A človek prestáva byť človekom, a stáva sa členom stáda. No so svojim vlastným číslom. Potom stačí iba dodať zaručene pravdivú informáciu: „Mohlo ísť...“. A už viac netreba. Ľudia zabudnú na obsah použitých slov. Pod slovom tajné si hneď predstavia rôzne tajomné organizácie vedené slobodomurármi. Alebo „našími nepriateľmi“. To nič, že to nedáva zmysel. „Neoverené správy“ vyvolávajú pohľad na médiá ovládané skorumpovanými zbohatlíkmi. Na ich úkor, samozrejme. Média, ktoré klamú. A iba naši ľudia nám vedia povedať pravdu, však? „Neoficiálne“ im zasa hovorí o utajovaných skutočnostiach v štáte. O zatajovaní pravdy pred ľuďmi. Pred

pkhree.com

nimi. A o potrebe mať svojho spasiteľa, ktorý túto pavučinu odhalí a rozpletie.

Takéto pohrávanie sa s ľudskou dôverou, obliekanie klamstva do ovčieho rúna pravdy nakoniec spôsobí kolaps celej spoločnosti. Všetko dobré sa označí ako zlé a naopak. Lož si vymení miesto s pravdou. Každý „iný“ bude nenormálny. Každý myslíci bude rozvracač. Pravda tu bude, ale bude vyrušovať. Bude nepríjemné ju čo i len počúvať. Nieto ešte si ju pripustiť k telu, rozmýšľať o nej a žiť podľa nej. Lenže takto znetvorená rozprávka nebude mať koniec tej Dobšinského. Ak jej všetci uveria, tak nad „novým zlom“ zvíťazí „nové dobro“. Klamstvo dosiahne svoj cieľ. Jablko bude doježené. V košiari už nebude žiadna ovca, iba prezečení vlci.

Gradoš

Recyklujte tento časopis: DARUJTE HO PRIATEĽOM.

Izba sv. Charlesa de Foucaulda v palestínskej dedine Taybeh | wikimedia.org

Na radu svojho spovedníka odchádza do Svätej zeme, aby navštívil miesta, kde žil Pán, a aby kráčal tam, kam kráčal Učiteľ. Najmä v Nazarete si uvedomil, že sa musí formovať v Kristovej škole. Prežíval s Pánom intenzívny vzťah, trávil dlhé hodiny čítaním evanjelií a cítil sa ako jeho malý brat.

A keď spoznáva Ježiša, vzniká v ňom túžba dať ho spoznať iným. Odchádza do saharskej púšte, medzi nekresťanov, a prichádza tam ako priateľ a brat, prinášajúci miernosť eucharistického Ježiša. Charles necháva Ježiša ticho pôsobiť, presvedčený, že „eucharistický život“ evanjelizuje. Verí totiž, že Kristus je prvým evanjelizátorom. Napísal: „Každý kresťan je apoštolom“ a svojmu priateľovi pripomínal, že „v blízkosti kňazov potrebujeme laikov, ktorí vidia to, čo kňaz nevidí, ktorí by evanjelizovali s blízkosťou lásky, s láskavosťou ku všetkým, s citom vždy pripraveným darovať sa“.

Svätý Charles de Foucauld je osobnosťou, ktorá je proctvom pre našu dobu, svedčil o kráse odovzdávania evanjelia prostredníctvom apoštolátu miernosti: on, ktorý sa cítil byť „univerzálnym bratom“ a každého prijímal, nám ukazuje evanjelizačnú silu miernosti a nežnosti. Nezabúdajme, že Boží štýl sú tri slová: blízkosť, súcitiť a neha. Boh je vždy blízko, vždy súcitný a vždy nežný. Kresťanské svedectvo musí ísť touto cestou: blízkosti, súcitiť, nežnosti. A on bol taký – tichý a nežný. Chcel, aby každý, kto sa s ním stretne, videl prostredníctvom jeho dobroty Ježišovu dobrotu.

Hovoril, že je „služobníkom toho, ktorý je oveľa lepší ako ja“. Žiť Ježišovu dobrotu ho viedlo k tomu, aby nadväzoval bratské priateľské putá s chudobnými, s Tuaregmi, s tými, ktorí boli najviac vzdialení od jeho mentality. Postupne tieto putá vytvárali bratstvo, začlenenie, uznanie kultúry druhého. Dobrota je jednoduchá a žiada, aby sme boli jednoduchými ľuďmi, ktorí sa neboja darovať úsmev. S úsmevom a svojou jednoduchosťou Charles svedčil o evanjeliu. Položme si teda nakoniec otázku, či prinášame iným kresťanskú radosť, kresťanskú miernosť, kresťanskú nežnosť, kresťanský súcitiť, kresťanskú blízkosť. (úryvok z katechézy z 18. októbra 2023)

SV. CHARLES DE FOUCAULD, SRDCE BIJÚCE LÁSKOU

» Marek BARAN

V ďalšej časti cyklu katechéz o apoštolskej horlivosti predstavil pápež František život sv. Charlesa de Foucaulda.

Pokračujeme v našich stretnutiach s niektorými kresťanskými svedkami bohatými na horlivosť v ohlasovaní evanjelia. Dnes by som vám rád porozprával o mužovi, pre ktorého sa Ježiš a najchudobnejší bratia a sestry stali vášňou jeho života. Mám na mysli svätého Charlesa de Foucaulda, ktorý „na základe svojej skúsenosti s Bohom zavŕšil cestu premeny až do tej miery, že sa cítil bratom všetkých“ (Encyklika *Fratelli tutti*, 286).

Aké bolo „tajomstvo“ Charlesa de Foucaulda a jeho života? Potom ako prežil mladosť ďaleko od Boha, bez viery v čokoľvek okrem nezriadeného hľadania pôžitkov, zveril sa s tým neveriacemu priateľovi, ktorému potom, ako sa obrátil a prijal v spovedi milosť Božieho odpustenia, odhaľuje zmysel svojho života. Píše: „Stratil som srdce pre Ježiša Nazaretského.“ Brat Charles nám tak pripomína, že prvým krokom pri evanjelizácii je mať Ježiša vo svojom srdci, je to „stratiť hlavu“ pre neho. Charles hlavu stratil, a to až do takej miery, že od príťažlivosti k Ježišovi prechádza k jeho nasledovaniu.

Potrebu zastavenia sa a odpočinku pripomenul Svätý Otec František vo svojom príhovore: Ježiša znepokojuje únava učeníkov. Možno vystihuje nebezpečenstvo, ktoré môže postihnúť aj náš život a náš apoštolát, ako aj postavenie a úlohy, ktoré nám boli zverené, z nás spravia obeť aktivizmu. Ježišom navrhovaný odpočinok však nie je útekem zo sveta, utiahnutím sa do osobnej pohody; naopak, vidíme, že pociťuje súcitiť voči strateným ľuďom. A tak sa z evanjelia dozvedáme, že tieto dve skutočnosti – odpočinok a súcitiť – sú prepojené: môžeme mať súcitiť, len ak sa naučíme odpočívať.

V skutočnosti možno mať súcitný pohľad, ktorý vie pochopiť potreby druhého, len ak naše srdce nie je pohltené úzkosťou z konania, ak sa vieme zastaviť a v tichu adorácie prijať Božiu milosť. Takže, drahí bratia a sestry, môžeme si položiť otázky: Viem sa počas svojho dňa zastaviť? Viem si nájsť chvíľu, aby som bol sám so sebou a s Pánom, alebo som vždy zaujatý zhom vecí, ktoré treba urobiť? Vieme nájsť nejakú vnútornú „púšť“ uprostred každodenného hluku a činnosti? (Marek Baran)

BOŽÍ SLUŽOBNÍK JÁN HAVLÍK (1928-1965)

SEMINARISTA MISIJNEJ SPOLOČNOSTI SV. VINCENTA, OBEŤAVÝ MLADÝ MUŽ, KTORÝ SKUTKAMI SVEDČIL O TRVALO PLATNÝCH HODNOTÁCH SVEDOK VIERY, KTORÝ SLUŽIL PRAVDE I ZA CENU SVOJHO ŽIVOTA. STRÁVIL NIEKOLKO ROKOV VO VÄZENÍ A NA NUTENÝCH PRÁČACH V URANOVÝCH BANIACH. PO 11 ROKOCH UTŤPENIA BOL AKO SMRTEĽNE CHORÝ PACIENT PREPUŠTENÝ NA SLOBODU. ZDMREL VO VEKU 37 ROKOV NA NÁSLEDKY NEĽUDSKÉHO ZAOBCHÁDZANIA.

Archív Misijnej spoločnosti sv. Vincenta de Paul

RODÁKA ZO ZÁHORIA POVÝŠIA NA OLTÁR

» Silvia LEHUTOVÁ

dení režimu oddaní zmocnenci. Janko však vo svojej ceste pokračuje a koncom leta 1949 vstupuje do noviciátu misijnej spoločnosti v Ladcoch.

PREŠKOLENIE PO „BARBARSKEJ NOCI“

Počas „akcie K2“ z 3. na 4. mája 1950 je Janko Havlík spolu s ostatnými novicmi násilne vytrhnutý z noviciátu a zavlčený na preškolenie do „zvláštného kláštiera pro mladistvé rehoľníky“ v Kostolnej a odtiaľ na nútené práce na stavbu priehrady do Nosíc pri Púchove. Cieľom „preškolenia“ je intenzívny nábor mladých rehoľníkov na štúdium na novozaloženej, novému zriadeniu poplatnej Teologickej fakulte v Bratislave. V Jankovom prípade, ako aj v mnohých ďalších prípadoch, sa však toto snaženie nestretne s úspechom.

Na jeseň Janko odchádza do Nitry, kde sa spolu s ďalšími novicmi stáva pod vedením P. Štefana Krištína CM členom tajného bohosloveckého seminára nazývaného *Nitrianska skupina*. Po prezradení je na jeseň 1951 celá skupina zatknutá, obvinená z protištátnej činnosti, brutálne mučená a vyšetrovaná až do januára 1952. Na spise Janka Havlíka čítame informáciu: *Trestní čin: „Tajne študoval teologii.“*

Mám sen, povedal raz jeden americký prezident. Aj tak by sme mohli symbolicky označiť príbeh seminaristu Misijnej spoločnosti svätého Vincenta de Paul Jána Havlíka, ktorý bude v sobotu 31. augusta 2024 v Šaštíne blahorečený. Jeho sen a túžba stať sa kňazom a misionárom sa pretrhla v čase rozkvetu. Odsúdenie a tyrania však z neho urobili misionára lásky, mučeníka vernosti.

DESIATKY KILOMETROV PEŠÍ DENNE

Rodák z Vlčkovian (dnešné Dubovce) by o štyri roky (v roku 2028) oslávil storočnicu. Nebolo mu to však dopriate. Rodičia Karol a Justína okrem Janka vychovávali v ťažkej dobe hospodárskej krízy ešte ďalšie tri mladšie deti. Janko veľmi túžil po vzdelaní a určite aj pod láskavým vedením svojej tety vincentky sr. Angely a pátrov vincentínov pôsobiacich v Skalici túžil vstúpiť do ich misijnej spoločnosti. Dennodenne pešo dochádzal 16 km do meštianskej školy v Holíči, neskôr

36 km na bicykli do Skalice, kde študoval na štátnom gymnáziu. V roku 1943 sa stal chovancom „malého seminára“ Misijnej spoločnosti sv. Vincenta de Paul v Banskej Bystrici.

„Vítazný február 1948“ priniesie nástup komunistckej totality a boj Komunistckej strany s Cirkvou o výchovu detí a mládeže. Čerstvý maturant Janko už nestihne nastúpiť do seminára. Ten vincentínsky je v auguste 1949 zlikvidovaný, internát Svoradov je obsadený exponentmi režimu, do vedenia teologickej fakulty sú nasa-

TRESTNÝ ČIN VLASTIZRADY

V obžalobe z 24. novembra 1952 štátny prokurátor v súvislosti s Jankom Havlíkom uvádza: „... bývalý rehoľný bohoslovec... zúčastnil sa na zakladaní tajného bohosloveckého učilišťa... Pripravoval sa na protištátnu činnosť... Zúčastňoval sa na zorganizovaní ilegálnej vatikánskej siete... Študoval teológiu na tento účel..., preto je právom obžalovaný, že sa spolčil k pokusu o rozvrátenie ľudovo-demokratického štátneho zriadenia a republiky, čím spáchal trestný čin velezrady podľa § 78 Trestného zákona“.

Súd, ktorý sa týkal širokej skupiny ďalších obvinených v tejto veci, sa konal pod hlavičkou *Štefan Krištín a spol.* a prebiehal 3.–5. februára 1953. Janko Havlík bol odsúdený za velezradu na štrnásť rokov väzenia do uránových baní, ktorý mu bol neskôr znížený na desať rokov.

MISIONÁR VÄZNICE – MISIONÁR VERNOSTI

Vo väzení Janka jeho spoluväzni obdivovali a vyhľadávali jeho spoločnosť nielen pri práci, ale aj v barakoch, pretože u neho nachádzali vzácnu schopnosť empatie, láskavé porozumenie, pohodu, nádej a radosť. Janko Havlík totiž vo svojej podstate nikdy neprestal byť vincentínskym novicom a bohoslovcom. Naopak, práve tu vo väzení, uprostred týchto „stratených existencií“, ba ne-

raz i skutočných zločincov a vyvrheľov plných zúfalstva či nihilizmu objavil, že aj keď nemôže byť misijným kňazom, môže byť misionárom.

Janko Havlík prijal jáchymovské lágre ako Božiu výzvu, aby svoju misionársku horlivosť začal meniť na skutky. O tom, že to tak naozaj bolo, svedčia mnohé z existujúcich písomných či audiálnych svedectiev tých, ktorí s ním žili na barakoch i v podzemí a zdieľali s ním podobný osud, ako bol ten jeho. Svoju blízkemu priateľovi, krajanovi a spoluväzňovi Antonovi Srhoľcovi raz povedal: „Pripadám si tu ako na misiách. Veď lepšie a náročnejšie pôsobisko by si nemohol želať žiaden misionár.“ Tento jeho postoj však znamenal v čase, keď sa ÚV KSČ snažil o protináboženskú výchovu, veľký problém. Janko bol zatvorený, aby „tam vonku“ nekazil mládež a on „tu pod zemou“ mári komunistickú prevýchovu väzňov.

Koncom apríla bol na základe zinsceneného obvinenia z konšpirácie s údajnou vlastizradnou skupinou *Tomášek a spol.* eskortovaný do vyšetrovacej väzby v zlopestných samotkách v Prahe-Ruzyni, kde boli vyšetrované obeť psychicky mučené v „bielych rukavičkách“, tzv. vymývaním mozgu. Druhý súd Janka Havlíka sa konal začiatkom februára 1959 v Prahe. Janko Havlík dostal trest – jeden rok odňatia slobody navyše za napádanie štátneho zriadenia.

A skutočný trest, ktorý sa Jankovi Havlíkovi stane osudným, sa skrýva v tom, že každý väzeň, ktorý sa dopustil trestného činu vo výkone trestu, je právne vyňatý z možnosti udelenia milosti. V tom čase je už Janko Havlík ťažko chorý na srdce a bez potrebnej operácie je šanca na jeho prežitie nulová. V máji 1959 je eskortovaný do Valdíc na „kartouzy“, na najprísnejšie strážené oddelenie „pre prominentných zločincov“, akými vtedy boli P. Štefan Krištín CM – Jankov niekdajší spirituál, ale aj ich provinciál P. Ján Hutýra, CM či vtedy už 83-ročný biskup Ján Vojsaššák. Začiatkom októbra 1960 je Janko eskortovaný do väzenia v Prahe na Pankráci, kde je nasadený na ťažké betonárske, neskôr železo-konštrukčné práce. Ťažko chorý Janko Havlík koncom júla 1961 skolabuje, jeho stav si vyžaduje okamžitú hospitalizáciu. V takejto situácii si podáva žiadosť o milosť, ktorú opäť – ako nepriateľ štátu – nedostane.

Archív Misijnej spoločnosti sv. Vincenta de Paul

**PIATOK 30. 8.
BRATISLAVA**

Kostol sv. Vincenta de Paul (Ružinov)

**18.00 Svätá omša /
Záver deviatnika****19.15 Večerný program
pre mladých / Adorácia****SOBOTA 31. 8.
ŠAŠTÍN
Areál baziliky****8.00 Ranné pásmo****10.00 Svätá omša blahorečenia****12.30 Individuálne uctenie
relikvií****13.00 Program pre deti /
Moderovaná diskusia****14.00 NEZLOMNÝ –
program pre mladých****15.00 Korunka Božieho
milosrdenstva****15.30 Hudobný program****16.45 Svätý ruženec
s Vincentskou rodinou****18.00 Svätá omša v bazilike****NEDEĽA 1. 9.
BRATISLAVA**

Kostol sv. Vincenta de Paul (Ružinov)

**11.00 Ďakovná svätá omša
spojená s uložením relikvií****Sviatosť zmierenia
bude možné prijať
pred a počas svätých omší.**Viac informácií o blahorečení
a organizačné pokyny:www.janhavlik.sk

FILMOVÉ SPRACOVANIE – NA CESTE K DOKONALOSTI

Pred slávnosťou blahorečenia vznikol nový dokumentárny autorský film *Na ceste k dokonalosti*. Jeho inšpiráciou je práve budúci slovenský blahoslavený Ján Havlík.

Tvorcom filmu je režisér Branislav Valko so svojou dcérou Barborou Hrabajovou, ktorí film vytvorili vo svojom štúdiu *BM RECORDING STUDIO PAJTA*. V minulosti vytvorili napríklad aj film o živote katolíckeho kňaza a člena Misijnej spoločnosti sv. Vincenta de Paul Jána Hutyru, bývalého predstaveného Jána Havlíka v Banskej Bystrici. „Film opisuje životné svedectvo a odkaz života Jána Havlíka. Prostredníctvom výpovedí ľudí zo Slovenska, Čiech i zahraničia sme sa snažili zmapovať jeho životné osudy a priblížiť, v čom je jeho príklad vernosti unikátny. Príbeh jeho života sa nás dotkol. Pozývam všetkých, aby sa dotkol aj ich,“ vraví režisér filmu Branislav Valko.

Nový film začali tvoriť v septembri 2023 na požiadanie Misijnej spoločnosti sv. Vincenta de Paul. Vo filme spomína na Jána Havlíka dvadsaťosem ľudí. Natáčali ich na Slovensku, v Čechách a v Taliansku. Svedectvo poskytla aj rodná sestra Jána Havlíka Mária Tokošová. Chýbať nebude ani autentický hlas mamy Jána Havlíka. Sprievodné texty filmu čítajú herec Jozef Šimonovič a Matej Janík. Emócie vo filme dopĺňajú spolu s hudbou aj hrané scény. Scéna „barbarskej noci“ sa natáčala v dome bývalej Apoštolskej školy lazaristov v Banskej Bystrici, kde sa pred 74 rokmi tieto udalosti skutočne odohrávali. Vo filme budú použité aj zábery, ktoré autori natočili priamo v uránových baniach v Jáchymove, v *Rudej veži smrti* a v pamätníku *Vojna pri Příbrame*. Hudbu do filmu skomponoval a nahral Branislav Valko.

NAJVYŠŠIA OBETA – PRE VIERU V KRISTA

Tu už však zodpovední spozornejú. Jankov stav je natoľko vážny, že mu hrozí smrť. To okrem toho, že ako väzeň – robotník už nie je užitočný (je skôr príťažou), znamená, že jeho smrť by sa mohla zmeniť v nežiaduce martýrstvo. A to je pre zriadenie naozaj nebezpečné. Na smrť chorý Janko je – aj v snahe vyhnúť sa jeho úmrtiu vo väzení – teda urýchlene eskortovaný do väzenskej nemocnice v Ilave. Nemocničné lôžko – ako to sám napísal – sa pre neho stáva „obetným oltárom, na ktorý kladie namiesto hostie svoje vlastné telo“.

29. októbra 1962 – jedenásť rokov od zatknutia, po odpykaní celého trestu – je prepustený na slobodu. Napriek všetkej láske a starostlivosti rodiny, ale aj pre nemožnosť vykonania operácie sa Jankov

stav drasticky zhoršuje, napriek tomu je na neho nasadená ŠtB, ktorá sleduje každý jeho krok. V dôsledku prežitého psychického a fyzického týrania a neľudského zaobchádzania Janko 27. decembra 1965 v Skalici zomiera.

Celkom sám. Opustený ako Kristus na Golgote. Priniesol tú najvyššiu obeť, pre vieru v Krista a vernosť povolaniu obetoval sám seba. Jeho slová: „Čokoľvek sa v živote stane, treba, aby človek zostal verný Kristovi“, nech nám znejú aj do dnešných dní. Zachovajme vernosť Kristovi a jeho Cirkvi za každých okolností. Nedovoľme časom a okolnostiam zmeniť svoje postoje, prispôbiť ich móde a požiadavkám doby. Pretože pravé hodnoty a pravdy sú nemenné a trvácne bez ohľadu na to, ako sa mení svet a spoločnosť okolo nás.

Jedna z možných podob archy zmluvy | blog.judaicawebstore.com

V tradíciách Starého zákona sa prítomnosť Boha prejavovala rozličnými spôsobmi. Archa zmluvy (archa svedectva) bola jedným z viditeľných znakov účinnej Božej prítomnosti, preto sa vyžadovala svätosť od tých, ktorí sa k nej priblížia (1 Sam 6, 19n, 2 Sam 6, 1 – 11). Je viditeľným znakom sinajskej zmluvy, ktorou sa spečatilo vyvolenie Izraelitov.

V Knihe Exodus (25, 10 – 22) sa opisuje postup, podľa ktorého má Mojžiš dať vytvoriť archu. Má byť z akácievého dreva dva a pol lakťa dlhá, poldruha lakťa široká i vysoká. Drevo má byť obité zvnútra i zvonku rýdzim zlatom a navrchu má byť dookola zlatý veniec. Na jej nohách majú byť zlaté krúžky. Tie majú slúžiť pre tyče z akácievého dreva obité zlatom určené na prenos archy. Tyče sa nemajú z krúžkov vyťahovať. Vrchnák má byť takisto z akácievého dreva a obitý zlatom. Na ňom majú byť dvaja cherubíni zo zlata, ktorí svojimi krídlami zakrývajú zľutovnicu. V arche boli neskôr umiestnené nielen tabule zmluvy, ktorú uzavreli Izraeliti na Sinaji (2 Krn 5, 10), ale i nádoba s mannou a Áronova palica, ktorá sa kedysi zazeleňala (Hebr 9, 4).

Funkcia archy sa v priebehu dejín izraelského národa menila. V prvej fáze exodu a dobývania zaslúbenej zeme zrejme slúžila ako zdroj sily v boji a ochrana pred nepriateľom. Neskôr prevládol obraz Božieho trónu, prostredníctvom ktorého Boh naplnia svoju moc nad Izraelom, a po Joziášovej

reforme ako miesto uchovávanía zákona, podľa ktorého mal ľud konať, a tak naplňať svoju zmluvu s Bohom.

V dejinách archy je významným medzníkom jej slávnostné prenesenie do Jeruzalema, ktoré uskutočnil kráľ Dávid (2 Sam 6, 1 – 19). Podrobný opis o tejto udalosti nájdeme v Druhej knihe Samuelovej (6, 1 – 23). Je to vrcholné vyjadrenie Dávidovej oddanosti Bohu, uznaním Božieho kráľovstva a Božej vlády nielen nad sebou, ale aj nad celým vyvoleným ľudom. Tu môžeme vidieť, ako sú vzájomne prepojené politické a náboženské motivácie – monarchia, ktorej Jeruzalem je ústredným miestom politického a náboženského života Izraela. Mnohí odborníci považujú prenesenie archy do Jeruzalema za Dávidov brilantný politický ťah. Zdôraznenie, že práve kráľ Dávid je tým hlavným iniciátorom.

V Prvej knihe Samuelovej sa píše o tom, ako počas boja Filištínci ukoristili samotnú archu zmluvy (1 Sam 4, 11). Po jej premiestnení do pohanského chrámu sa cez noc socha stále zrútila tvárou na zem pred Pánovou archou (1 Sam 5, 1 – 5). Nakoniec archu sedem mesiacov nosili z mesta do mesta a celý ten čas boli postihovaní rôznymi chorobami a nešťastím. Nakoniec ju vrátili Izraelu, no obyvatelia Betsamesu nazreli do archy a boli potrestaní (1 Sam 6). Archu potom vydali Betsamečania späť do Kirjariarimu. (dokončenie v nasledujúcom čísle) (Mária Kardis)

JEDNOHUBKY VIERY

ZARMÚTENÝCH TEŠÍŤ (1)

Čo je zdrojom ľudského zármutku? Príčin je mnoho. Niektoré vyplývajú z udalostí, iné sú výsledkom dlhodobého stavu neuspokojenia dôležitých očakávaní aj legitímnych túžob. Okolo seba vidíme ľudí unavených z každodennej jednotvárnosti života, z rutiny, z nudy, zo strachu o budúcnosť, z pocitu bezmocnosti. Už vlastne ani nevieme, čo by mohlo pozdvihnúť našu „blbú náladu“. Tá sa šíri rýchlejšie ako vírus a otravuje vzduch, ktorý dennodenne dýchame. Keď k tomu pripočítame rôzne problémy ekonomického až existenčného charakteru, tak musíme uznať, že existuje veľa dôvodov na zármutok. Ale viac ako ekonomické problémy dolieha na všetkých strata dôvery, nadšenia a optimizmu. Pesimisti hovoria, že už nemôže byť horšie, optimisti tvrdia, že horšie istotne ešte len bude. Sme zahlcovaní negatívnymi správami, celý svet sa zdá čierny, bezvýhodiskový, skorumpovaný a beznádejný. Preto je dôležité informovať aj o pekných a pozitívnych situáciách, príkladoch dobra a nádeje.

Zoči-voči konkrétnym situáciám ľudského smútku, podobne ako v iných prípadoch skutkov duchovného, ale i telesného milosrdenstva, je aj tu prvým predpokladom otvorenie sa blížnemu, jeho prítomnosti, prejavenie záujmu o neho. Možno aj banálnou otázkou: „Čo ti je? Vyzeráš smutný. Stalo sa niečo? Môžem ti nejakú pomôcť?“ Už len možnosť „vyrozprávať svoj žiaľ“ je v mnohých prípadoch prvým krokom útechy. Bez zachádzania do improvizovanej psychológie môžeme povedať, že „vyhovorenie sa“ je dôležité na prekonanie smútku a žiaľu. Aj ľudia po strate blízkej osoby potrebujú spomínať na ňu, možno aj na priebeh choroby alebo na udalosti posledných dní, na posledné slová blízkeho. Východiskom útechy je teda načúvanie, prejavenie záujmu, pochopenia a spolupatričnosti. (vladyka Cyril)

VECI SRDCA

» Adriana MATOLÁKOVÁ

Ak by sme začali krátkym exkurzom do histórie, rýchlo by sme zistili, že tvar srdca sa objavil už v paleolite na jaskynnej kresbe mamuta a že v podstate všetky vyspelé civilizácie dávno pred nami pochopili, že srdce je napojené na isté regulačné mechanizmy a reaguje tak nielen na zvýšenú námahu, ale aj na emócie, myseľ či duševnú záťaž. Dodnes je srdce univerzálnym symbolom, ktorému rozumejú ľudia na celom svete.

MUDr. Marek Strachan (39) vyštudoval Jesseniovu fakultu UK v Martine, pracuje ako intervenčný kardiológ v kardiocentre v Banskej Bystrici. Medzi jeho záľuby, na ktoré má momentálne popri práci, rodine a rekonštrukcii domu málo času, patrí šport, najmä tenis a lezenie. S manželkou Annou majú päť detí – Emu, Alicu, Annu, Agátu a Eliáša.

Ako to teda je? Máme chápať srdce čisto fyziologicky alebo v ňom naozaj môžeme hľadať aj sídlo lásky, duše, citov? 😊

To je naozaj filozofická otázka. Štúdium „západnej“ medicíny a lekárska prax je založená na dôkazoch. Terapia ochorení je podložená hlbokou znalosťou patofyziologických dejov jednotlivých orgánov, čo nenecháva priestor na experimentovanie v liečebných postupoch. Dovolím si tvrdiť, že pre kardiológiu to platí dvojnásobne. Prakticky na každú diagnózu existujú odporúčania Európskej kardiologickej spoločnosti. Cieľom je dosiahnuť, aby bol pacient liečený rovnako napríklad v Paríži, v Neapole alebo v našom kardiocentre v Banskej Bystrici. Získať atestáciu v odbore kardiológia kdekoľvek v Európskej únii, teda aj na Slovensku, si vyžaduje znalosť týchto odporúčaní, ktoré sú navyše pravidelne dopĺňané o najnovšie poznatky z rôznych štúdií. Nechcem čitateľov sklamať, ale ako lekár „vychovaný“ v tejto „západnej“ medicíne vnímam srdce ako svalovú pumpu, ktorá zabezpečuje neustály tok krvi v organizme s cieľom dopraviť kyslík, energetické substráty, stavebné, regulačné a obranné elementy k cieľovým tkanivám, a odsun splodín metabolizmu. Kde presne v ľudskom organizme sídli duša a city, nevieme. Myslím si však, že stačí, keď veríme, že to tam niekde je. 😊

Medicína ráta aj s tzv. placebo efektom, ktorý vraj vykazuje dvadsať- až tridsaťpercentnú účinnosť v liečbe. Znamená to teda, že ak sme šťastní, nehrozí nám infarkt? 😊 A funguje podobný princíp aj v tom, že pacient, ktorému pomáha viera, znáša liečbu lepšie ako neveriaci?

Samozrejme, že sa občas stretne aj s placebo efektom. Ja sa v kardiológii venujem koronárnej chorobe srdca. To znamená, že cez malý vpich

na zápästí alebo v slabine vyšetrujeme cievne zásobenie srdca. Úsmevné sú potom situácie, keď pacient s negatívnym nálezom príde po hospitalizácii na kontrolu a má sa oveľa lepšie, bolesti na hrudníku sa neopakujú. Či majú šťastní ľudia zdravšie srdce, sa jednoznačne tvrdiť nedá. Je však pravdepodobné, že človek, ktorý sa trápi, môže inklinovať k nezdravému životnému štýlu, k menšej fyzickej aktivite, obezite, vysokému cholesterolu, vysokému krvnému tlaku, môže podľahnúť zlozvykom ako fajčenie a alkohol. A to všetko sú rizikové faktory kardiovaskulárnych ochorení. Pacientom často pomáha poznať podstatu ochorenia a princíp liečby. Preto sa im vždy snažím vysvetliť, prečo sa ocitli u nás, čo sme spravili a akú ďalšiu liečbu si stav vyžaduje. Je pravdepodobné, že veriaci človek môže v ochorení nájsť hlbší zmysel a vnímať ho ako obeť. Neveriaci človek, navyše bez rodinného zázemia, by mohol skôr prepadnúť sebaľútosťi a depresívnym myšlienkam, čo môže viesť k zníženej adherencii k liečbe a režimovým opatreniam.

Počula som, že zlomené srdce nie je len literárnym epitetom, ale i medicínskym stavom a skutočne existuje. Môžu byť rany na srdci natolko veľké, že ich zachytí aj EKG, MRI či tomograf?

Sám som bol veľmi prekvapený, keď som sa počas štúdia dozvedel, že syndróm „zlomeného srdca“ je skutočný. Odborne tomu hovoríme stresová alebo tako-tsubo kardiomyopatia. Japonský termín *takotsubo* popisuje nádobu s užším hrdlom a guľovitým telom na chytanie chobotníc. Ľavá komora srdca pri tomto syndróme ju pripomína. Tento stav imituje akútny infarkt srdca subjektívnymi príznakmi pacienta, objektívnymi klinickými znakmi, EKG zmenami, ako aj vzostupom enzýmov špecifických pre infarkt. Jednoznačný podklad tohto ochorenia nepoznáme, predpokladáme však zvýšenú citlivosť srdcového svalu na adrenalin pri veľkom strese, najčastejšie negatívnom. Ale raritne sa s ním stretávame aj pri pozitívnom. Len nedávno sme prijali mladú pacientku s týmto ochorením, u ktorej jedinou vysvetľujúcou príčinou bol zhon pri balení sa na dovolenku. Pozitívom ostáva, že nejde o infarkt a táto kardiomyopatia sa sama upraví v priebehu týždňov až mesiacov. Čas je tu najlepší lekár.

Čo je srdcu najväčším nepriateľom – stres, zvýšený cholesterol, príliš veľa sladkého...?

Ochorenia srdca sú komplexné. Laicky sa pod pojmom „ochorenie srdca“ najčastejšie myslí koronárna choroba srdca, teda postihnutie cievneho zásobenia srdca až infarkt. Srdce ako každý iný sval potrebuje na svoju funkciu prívod krvi a živín. Krv, ktorú srdce pumpuje, vyživuje len vnútornú vrstvu, ktorej hovoríme endokard. Samotná svalovina srdca je však vyživovaná cievami, ktoré sú najčastejšie tri. Tieto cievy sa môžu zužovať následkom ukládania artériosklerotického materiálu do ich stien,

čo môže spôsobovať bolesti na hrudníku až infarkt pri uzávere tepny. K ochoreniu srdca však patria aj ochorenia chlopní, prevodové poruchy a vrodené či získané kardiomyopatie.

Vráťme sa však k otázke najväčšieho nepriateľa. Ak ostaneme pri koronárnej chorobe srdca, je popísaných množstvo rizikových faktorov. Z nich ste väčšiu spomenuli – zlý životný štýl, stres, málo pohybu, obezita, vysoký krvný tlak, vysoký cholesterol, cukrovka, ochorenie obličiek, fajčenie, alkohol. Najzávažnejším rizikovým faktorom však stále ostáva pozitívna rodinná anamnéza, teda, že rodičia alebo starí rodičia prekonali infarkt. Medicína však nie je čierno-biela. Spomínam si na muža v strednom veku, športovca, ktorý preplával Lamanšský prieliv, a prijali sme ho s akútnym infarktom. Tento pacient nemal žiadne rizikové faktory.

Očividne nie všetky nebezpečenstvá dokážeme vykompenzovať zdravým životným štýlom. Aké sú príznaky zlyhávajúceho srdca alebo infarktu a čo účinné môžeme v tej chvíli spraviť?

Každý pacient je iný a inak prezentuje ťažkosti. Typickými príznakmi infarktu sú tlakovo-zvieravé bolesti za hrudnou kosťou, ktoré sa môžu šíriť do krku, sánky až zubov, do ľavého ramena alebo do celej ľavej hornej končatiny. Tieto bolesti môže sprevádzať sťažené dýchanie, potenie, pocit na zvracanie až zvracanie. Infarkt môže sprevádzať akútne srdcové zlyhanie s pľúcnym edémom, keď sa pacient dusí, respektíve až šokový stav, keď krvný tlak klesá na nemerateľné hodnoty. Môže dôjsť k poruchám rytmu, pacient upadá do bezvedomia a bez rýchlej lekárskej pomoci umiera. Na druhej strane môžu byť bolesti na hrudníku aj mierne, znesiteľné. Príkladom sú pacienti s cukrovkou, u ktorých môže byť vnímanie bolesti znížené v dôsledku periférneho nervového systému.

Čo by mal pacient vtedy robiť? Hovorí sa, že čas sú peniaze. Ale v kardiológii platí, že „čas je sval“. Čím dlhšie bude pacient s bolesťami na hrudníku doma, tým väčšia časť srdcovej svaloviny môže odumrieť a tým horšie budú následky. Preto najrozumnejšou vecou je ihneď privolať lekársku pomoc.

Kardiológia pôsobí ako veľmi šlachetný odbor. Existujú aj v nej nejaké výhrady vo svedomí alebo ste si ho vybrali pre jeho morálnu čistotu a rýdzosť?

Prvý kontakt s akútnou kardiológiou som mal počas piateho ročníka štúdia medicíny v rámci Erasmus pobytu v Poľsku. Tu som prvýkrát videl pacienta, ktorý prišiel s bolesťami na hrudníku a po úspešnom výkone odchádzal po 40 minútach na monitorovacie lôžko bez subjektívnych ťažkostí. Vtedy som si povedal, že toto by som chcel robiť.

Prečo som si vybral práve kardiológiu, je to, že dokážeme vyriešiť väčšinu akútnych stavov. Či už je to pacient s akútnym infarktom srdca, malígnou poruchou rytmu, závažnou bradykardiou, alebo

Archív Marka Strachana

s akútnym srdcovým zlyhávaním. Našťastie si v kardiológii neviem predstaviť situáciu, v ktorej by som uvažoval o výhrade vo svedomí. Všetko naše snaženie je s cieľom záchrany života a so súhlasom pacienta. V situácii pacienta v bezvedomí na umelej pľúcnej ventilácii predpokladáme súhlas so všetkými výkonmi, ktoré mu môžu zachrániť život.

Spomeniete si na nejaký najťažší, najzáračnejší alebo najkrajší príbeh, ktorý ste vo svojej kardiologickej kariére zažili?

Ako som už spomínal, venujem sa koronárnym intervenciám. V priebehu ôsmich rokov som mal možnosť ošetriť množstvo infarktov. Žiaľ, nie všetci pacienti akútny infarkt srdca prežijú. To sú tie najťažšie momenty – keď pacient zomiera počas výkonu. Vtedy sa musíme rýchlo otriasť, lebo o niekoľko minút prichádza ďalší pacient, u ktorého musíme znova podať stopercentný výkon. Samozrejme, sú pacienti, ktorí nám z rôznych dôvodov ostanú v pamäti. Takým bol aj 90-ročný pán, ktorého sme v nočných hodinách akútne prijali pre rozsiahly infarkt. Vzhľadom na vek a ostatné ochorenia sme sa rozhodli pre intervenciu. Bez výkonu by neprežil najbližšiu hodinu. Napriek kritickému stavu bol pri plnom vedomí, veľmi sympatický, skromný a odovzdaný. Žiaľ, počas výkonu naozaj došlo k resuscitačnej situácii a napriek spolupráci s anesteziológmi sme ho nedokázali zachrániť. Keď som na druhý deň osobne príbuzným vysvetľoval situáciu, cítil som skutočný smútok.

V podobnej situácii bol aj iný, mladší pacient. Počas operácie bol asi 30 minút resuscitovaný. Na druhý deň počas vizity, kde nás bolo asi sedem lekárov, nám povedal, že si pamätá hostinu vo veľkej presvetlenej sále s vysokými oknami, kde znela hudba a v miestnosti akoby poletoval jemný trblietavý sneh. Potom sa prebudil. Nikto z nás v tej chvíli nevedel, čo má na to povedať.

MUDr. Marek Strachan (vpravo) s kolegom pri operačnom zákroku počas minuloročnej stáže v St. Gallene vo Švajčiarsku

VIETE, ŽE...

V roku 2023 len v SÚSCCH v Banskej Bystrici katetrizovali takmer 900 pacientov s akútnym infarktom.

Cez malý vpich v slabine možno nahradiť postihnúť chlopňu a pacient sa tak môže vyhnúť veľkej operácii srdca. Tento výkon sa v skratke volá TAVI.

IZBORSKÁ IKONA BOHORODIČKY

» Milan GÁBOR

Archív autora

Izborská ikona Bohorodičky (rus. Изборская) sa nachádza v Nikolajevskom sobore (Katedrálly chrám zasvätený sv. otcovi Mikulášovi Divotvorcovi) na predmestí mesta Izborsk v Pskovskej gubernii na západe Ruska, neďaleko hraníc s Estónskom a Lotyšskom.

Svoju divotornú moc zjavila ikona v roku 1654 počas slávania Veľkého pôstu. V tom čase vtrhli do mesta Izborsk nemecké vojská, ktoré v podhradí drancovali všetko, čo im prišlo pod ruku. Jedna zbožná obyvateľka mesta, vdova menom Eudokia, uchovávala vo svojom príbytku ikonu Božej Matky s dieťaťom Kristom. Ikona bola kópiou Chersonskej (Korsunskej) Božej Matky v ikonografickom type *Eleusy*, nežnej milujúcej Matky v dôvernom materinskom objatí so Synom. Obávajúc sa nepriateľského vpádu zobrala Eudokia ikonu Bohorodičky so sebou a priniesla ju do mestskej pevnosti, kde už boli zhromaždení mnohí obyvatelia mesta, aj so svojim skromným majetkom, ktorí stihli uchrániť pred plienením. Ikonu umiestnila v komore domu, v ktorom sa uchýlila. Pred ikonou zapálila sviecu a spoločne

s dcérou Fotíniou (Svetlanou) sa vrúčne modlili. Po čase s prevrpením zistili, že z očí Božej Matky začali stekať slzy. O tejto udalosti upovedomila Eudokia miestneho kňaza Simeona, ktorý ikonu následne preniesol do Nikolajevského soboru. Nasledujúceho dňa počas slávania liturgie začali znova z očí Bohorodičky stekať slzy, ktoré videli nielen kňazi, ale aj zbožný ľud zhromaždený v sobore. O tejto udalosti bol listom informovaný pskovský arcibiskup Makarios, ktorý nariadil sláviť pred divotornou ikonou Božej Matky molebeny počas štyridsiatich dní a nocí. Vďaka týmto modlitbám bolo mesto Izborsk zachránené pred nepriateľmi.

Ešte v tom istom roku počas petropavlovského pôstu (pôst, ktorý sa začína v pondelok po Nedeli Všetkých svätých a trvá až do sviatku sv. apoštolov Petra a Pavla) bola ikona prenesená do pskovského Trojického soboru, kde sa nachádzala dva týždne. V tom čase k nej prichádzali početné zástupy zbožných veriacich, ktorí ju vo svojich modlitbách prosili o príhovor, pomoc a ochranu. Iko-

nu ozdobili drahocennou rizou a vrátili do Izborska, kde ju umiestnili v miestnom rade ikonostasu Nikolajevského soboru.

Šesťdesiat rokov po tejto udalosti pskovský arcibiskup Arsenios zaviedol tradíciu, keď sa každoročne počas obdobia Veľkého pôstu 22. marca (na pamiatku zázračného slzenia ikony v Nikolajevskom sobore v roku 1657) koná procesia s ikonou okolo hradieb Izborska. V tom čase sa začali realizovať aj prvé kópie divotvornej Izborskej ikony Bohorodičky.

Z obdobia 20. storočia sú zaznamenané dve zázračné udalosti, ktoré sa spájajú s divotornou Izborskou ikonou Bohorodičky. Tá prvá sa udiala v dvadsiatych rokoch v Izborsku. V tomto meste žil bývalý námorný dôstojník Vladimír Alexandrovič Kostenko-Radzievský so svojou manželkou Ninou Vladimírovnou, ktorá vážne ochorela na rakovinu. Istého dňa sa jej vo sne zjavila Božia Matka, ktorá jej povedala: „Keď sa budeš modliť pred mojou Izborskou ikonou, uzdravíš sa.“ Chorá Nina sa spoločne s celou rodinou zbožne modlila pred divotornou ikonou Bohorodičky a čoskoro sa úplne uzdravila. Jej manžel zasiahnutý touto udalosťou dal na znak vďaka postaviť pri hradbách Izborskej pevnosti kaplnku zasvätenú Izborskej ikone Bohorodičky a taktiež dal namaľovať aj kópiu Izborskej ikony Božej Matky.

Posledný zo zázrakov, ktorý ikona zjavila, sa udial počas oslobodzovania Izborska od nemeckých nacistických útočníkov. 30. júla 1944 sa pri delostreleckom ostreľovaní ukrylo niekoľko detí v kaplnke Izborskej ikony Božej Matky. Podľa očitých svedkov krátko predtým, ako nepriateľský granát zasiahol kaplnku, deti z nej pod ochranou Božej Matky vybehli a takto sa zachránili pred istou smrťou. Úlomky granátu zasiahli ikonu Bohorodičky na hrudi. Táto udalosť sa vysvetľovala ako zázrak. Bohorodička zobrala výbuch granátu na seba, chrániac tým život nevinných detí. Izborská ikona Bohorodičky slávi svoju liturgickú pamiatku v ten istý deň ako Chersonská (Korsunská) ikona Božej Matky – 9. októbra.

DVANÁŠŤ PROSIEB

Dvanásťka je veľmi symbolické číslo. Svätý a vyvolený národ Izrael bol tvorený dvanástimi kmeňmi. Aj nový Izrael – Cirkev je postavená na základe dvanástich apoštolov. „Veru, hovorím vám: Pri obnovení sveta, keď Syn človeka zasadne na trón svojej slávy, aj vy, čo ste išli za mnou, zasadnete na dvanásť trónov a budete súdiť dvanásť kmeňov Izraela.“ (Mt 19, 28) Obnovený svet, to je svet, v ktorom človek poznajúc následky prvotného hriechu, dobrovoľne odovzdal vládu Bohu – teda Božie kráľovstvo – štát, ktorého liturgia je akoby ústavou.

Veľké prosby sa v dávnej minulosti nachádzali pred Veľkým vchodom, teda pred prenesením darov – chleba a vína. Vzhľadom na presun proskomidie – prípravy darov, o ktorej sme už písali, sa môžeme domnievať, že tieto veľké prosby s ňou tvorili jeden celok. Táto jednota je teda zachovaná napriek tomu, že proskomidiu sa modlí kňaz akoby súkromne a pred prosby sa vsunulo úvodné požehnanie – „Požehnané kráľovstvo...“. Tvoria spolu celok. Už nie vonkajší, ale vnútorný. Jasne nám spoločne definujú, za čo a akým spôsobom budeme sprítomňovať spásnu Kristovu obeť.

Cirkevnoslovnosky tieto veľké prosby nazývame *Mírna jekténija*. Cirkevnoslovnoské slovo *mír* tu znamená pokoj. Po tom, ako vstúpime do Božieho kráľovstva, sa má v našom srdci rozhostiť pokoj. Prečo? „Veď on je náš pokoj,“ píše apoštol Pavol Efezanom. Ďalej vysvetľuje, že Kristova obeť zmierila Židov a pohanov navzájom a oboch spoločne s Bohom: „V jednom tele skrze kríž v sebe samom zabil nepriateľstvo a zmieril oboch s Bohom.“ (Ef 2, 16) Je zaujímavé doplniť, že jednota je tu viditeľná v najrôznejších smeroch. Celá ekténia je vlastne jednou modlitbou, ktorá je skôr kvôli dynamike a lepšej prehľadnosti rozdelená do prosieb. Táto modlitba v sebe spája (na rozdiel od prositeľnej a suhubej ekténie) príhovory za ľudí a zároveň aj ich potreby. Modlíme sa „za pokoj zhora a za spásu našich duší“, no i za „priaznivé počasie, hojnosť plodov zeme, cestujúcich, chorých, trpiacich...“

Mohli by sme teda povedať, že úvodná modlitba – veľká ekténia udáva ráz celej liturgii. Už niet nepriateľstva medzi človekom a Bohom, už niet nepriateľstva medzi telom a dušou. Všetko je povolané k jednote a oslave. (Michal Galmus)

Panychída za kardinála Tomka v Košiciach 14. augusta 2022 | Martin Mráz

PANYCHÍDA

Prvá vec, čo mi prišla na um pri uvažovaní o panychíde, boli skutky telesného milosrdenstva – *pochovávať mŕtvych*. Je to vlastne posledný telesný prejav lásky k človeku. O to zaujímavejšie je siedmy skutok duchovného milosrdenstva – *za živých a mŕtvych sa modliť*. A keď si teraz odmyslíme „za živých“, vidíme krásnu nadväznosť. Čo sa pohrebom v telesnej oblasti skončilo, v duchovnej môže pokračovať veľmi dlho – ba až do večnosti.

Nebudeme teraz polemizovať o tom, či bola skôr zostavená panychída alebo zafinancované skutky milosrdenstva. No keďže panychída je najkratšia a zároveň najčastejšie používaná modlitba Cirkvi za zosnulých, ukazuje sa tu krásny súvis, ako môžeme prejavovať lásku a ani smrť nám v tom nemôže zabrániť.

Myslím si, že štruktúru panychídy netreba osobitne predstavovať. Tak len pre úplnosť. Začína sa zvolaním *Požehnaný Boh náš*. Nasleduje obvyklý začiatok od *Svätý Bože po Otče náš*. Potom sa spievajú tropáre za zosnulých. Po nich ide ekténia za zosnulých a panychída je zakončená malým prepustením a spevom *Večná pamiatka*.

Najkratšia je však panychída vo Svetlom týždni. Vtedy sa takisto začína zvolaním *Požehnaný Boh náš*, ale nasleduje *Paschálne načalo*, teda tropár Vzkriesenia s veršami: „Nech vstane Boh a rozpŕchnu sa jeho nepriatelia...“ Nasleduje ekténia za zosnulých a paschálne prepustenie, po ktorom

sa nespieva *Večná pamiatka*, ale znova tropár Kristus slávne vstal z mŕtvych.

Zaujímavé je samotné pomenovanie, lebo so zosnulými nemá nič spoločné. Slovo panychída pochádza z gréčtiny a môžeme ho preložiť slovným spojením „celá noc“. Takto sa pôvodne pod panychídou rozumelo nočné bdenie konané pred sviatkami v čase od západu slnka do rána. Následne sa takto začala označovať aj iná modlitba, ktorá mala podobnú štruktúru ako nočné bdenie. Tak sa tu „ocitli“ aj modlitby za zosnulých, pohrebné obrady nevyvíjajú, o čom si povieme viac neskôr pri parastase. Všetky tieto nočné modlitby časom dostali svoje konkrétne pomenovania, preto v súčasnosti sa slovom panychída označuje už iba táto konkrétna modlitba za zosnulých.

Pri modlitbe panychídy mi najviac zarezonuje tropár na *Sláva*. Hlavne jeho prvé slová: Ty si Boh, čo zostúpil do podsvetia a okovy spútaných si rozlámal... Vtedy, keď aktuálne nemám kadidlo v rukách, sa pozriem na ikonu Ježiša Krista s uistením, že iba ty, Pane, si Boh, iba ty si do podsvetia zostúpil aj z neho ako víťaz vystúpil. Iba ty jediný vovádzaš aj do nebeskej slávy. Tebe odovzdávam tak svoju úbohosť, ako aj brata či sestru, čo od nás odišlo. A najkratšie na tom je, že cez tento malý prejav lásky duši zosnulého či zosnulej Boh obohacuje ešte aj mňa, keď ma vtáhuje bližšie do svojej prítomnosti. (Juraj Danko ml.)

GREGOR NYSSKÝ

O STVORENÍ ČLOVEKA (12)

ĽUDSKÁ PRIRODZENOSŤ JE NEPOZNATEĽNÁ

Čím je podľa svojej podstaty myseľ, ktorá je rozdelená na zmyslové schopnosti, prostredníctvom ktorých prijíma poznanie o skutočnosti? Myslím si, že žiadny rozumný človek nepochybuje o tom, že ide o niečo iné ako zmysly. Keby totiž bola rovnaká ako zmysly, určite by vykazovala podobnosť so zmyslovými činnosťami, ale keďže nie je zložená, nemožno v nej nájsť rozmanitosť. Zmysly sú rozmanité, čím si iným je dotyk, iné je čuch, a tak aj ostatné sú oddelené a navzájom nezmiešané, a [myseľ] je prítomná v každom z nich, preto treba predpokladať, že má celkom inú povahu od zmyslov, pretože myslí nemožno pripísať žiadnu rôznorodosť.

„Kto poznal Pánov zámer?“ pýta sa apoštol. A ja sa ďalej pýtam: „Kto poznal svoju vlastnú myseľ?“ Tí, ktorí tvrdia, že sa o Božej podstate dozvedeli vlastným uvažovaním, nech povedia, či spoznali sami seba. Spoznali povahu svojej mysle? Je to niečo, čo sa skladá z mnohých častí [povedia]. Ako môže byť duchovná bytosť (τό νοητόν) zložitá? Ako sa dajú zmiešať roz-

dielne veci (τῶν ἐτερογενῶν)? [Myseľ] je jednoduchá a nekomplikovaná. Ako sa teda rozširuje do rôznych zmyslov? Ako môže existovať rozmanitosť v jednote a jednota v rozmanitosti?

Odpoveď som našiel, pretože som sa spoľahol na slovo samotného Boha, ktorý hovorí: *Urobme človeka na náš obraz a podobu*. Obraz je skutočne obrazom, pokiaľ mu nechýba nič z toho, čo vidíme vo vzore; pokiaľ sa nepodobá vzoru, už nie je obrazom. Keďže jednou z charakteristík Božej prirodzenosti je nepoznateľnosť jej podstaty, je potrebné, aby sa obraz aj v tomto ohľade podobal vzoru. Ak by totiž bolo možné pochopiť

povahu obrazu a vzor by bol neprístupný poznaniu, existencia protikladných znakov by dokazovala nedokonalosť obrazu. Stvoriteľ sa napriek tomu vymyká poznaniu, a tak sa dokonale podobá vyššej prirodzenosti, a svojou nepoznateľnosťou napodobňuje jej neprístupnosť poznaniu. (preložil a upravil Miroslav Dancák)

Pri stvorení človeka a zvierat na Eden dopadá oštepujúce svetlo (J. E. Ridinger, 1750) | wikimedia.org

VLADIMÍR MIHALIČ (1874 – 1943)

Otec Vladimír Mihalič sa narodil 8. júla 1874 v Prešove v rodine gréckokatolíckeho kňaza Michala Mihaliča. Po základných štúdiách absolvoval Kráľovské katolícke gymnázium v Prešove a neskôr aj prešovský kňazský seminár. Sviatosť manželstva prijal v Osturni s Oľgou Podhájeckou, dcérou gréckokatolíckeho kňaza Augustína Podhájeckého. Boh im požehnal päť dcér: Ilonu (Ellu), Helenu (Lilly), Irenu, Martu a Štefániu. Dve dcéry sa stali manželkami kňazov: Ilona sa vydala za Dezidera Vološinoviča a Helena za Emila Daniela Gulyassyho z Jakubian. Kňazskú vysviacku otec Vladimír prijal 13. októbra 1898. Po nej nastúpil do farnosti Štefurov, kde bol po dvoch rokoch povýšený do hodnosti farára. Následne medzi rokmi 1902 až 1920 spravoval farnosť Bodružal.

V rokoch 1903 až 1914 spravoval *excurrento* aj farnosť Pstriná. Medzitým viackrát vycestoval do Spojených štátov. Napríklad v roku 1904 navštívil Pleasant City, kde bolo sídlo misie sv. Michala v Cambridge. O rok na to bola misia povýšená na farnosť. Otec Mihalič dokonca kúpil pre farnosť v roku 1910 pozemok na cintorín.

V roku 1921 spolu s rodinou opustili rodný kraj a odišli do Spojených štátov. Od roku 1928 až do svojej smrti 21. novembra 1943 pôsobil ako farár gréckokatolíckej Farnosti sv. Petra a Pavla v Duquesne v Pensylvánii. Išlo o oceliarske mesto a súčasne predmestie Pittsburghu. (Juraj Gradoš)

freepik.com

MOJE SVEDECTVO PRAVEJ LÁSKY

» Alena FIRTOVÁ

Všetko sa to začalo nečakane a bol to šok. Bola som v ôsmom mesiaci tehotenstva, keď som raz ráno po prebudení pocítila miernu bolesť hlavy na ľavej strane. Keď som sa po asi troch minútach vrátila z kúpeľne, musela som si rýchlo ľahnúť, pretože bolesť hlavy sa zväčšovala. Vnímal som dieťa, ktoré som vtedy nosila pod srdcom, a prenikal ma veľký strach oň. Ešte som vnímala rýchlu záchrannú pomoc, ktorá prišla k nám domov, ale potom som upadla do bezvedomia. Bola som prevezená do nemocnice, kde lekári zistili, že mi praskla cievka v hlave a nastalo krvácanie do mozgu. Nastal veľký boj – boj o môj život a o život môjho dieťatka. Po niekoľkých hodinách ma vrtuľníkom previezli do Košíc, kde som bola na špecializovanom oddelení v nemocnici ihneď operovaná. Ale najprv sa muselo ukončiť moje tehotenstvo. Všetko sa udialo veľmi rýchlo. Dieťa sa narodilo sekciou, potom ma ihneď otočili a operovali mi hlavu. Ostala som úplne bez vlasov. Chlapček, ktorý sa narodil sotva v 31. týždni tehotenstva, musel byť oživovaný a prenesený do inkubátora. Po týchto ťažkých operáciách sme síce obidvaja prežili, ale lekári (hlavne

mne) dávali ledva jedno percento šance na ďalší život.

Vtedy bol k mojej posteli privolaný kňaz a dostala som pomazanie chorých. Dieťa bolo pokrstené. Práve týmto mimoriadnym spôsobom trojjediný Boh zasiahol, spravil zázrak a my sme mohli žiť. Z ľudského hľadiska nebola šanca na prežitie, ale práve v tejto slabosti sa oslávil mocný Boh a preukázala sa jeho láska k nám.

Po ťažkej operácii som sa prebrala hneď na druhý deň. Ale čakali sme, čo sa stane v nasledujúcich dňoch. Hoci sa môj stav pomaličky zlepšoval a po šiestich týždňoch som mohla byť prepustená z nemocnice, po návrate domov prišlo veľmi ťažké obdobie. Bola som veľmi slabá, nastali liečenia, rehabilitácie a rôzne vyšetrenia. Postupne som sa však začala uzdravovať. Prestali ma trápiť závraty, vlasy mi znova narástli a po pol roku som už dokonca mohla šoférovať. V tom čase som si vykonala generálnu spoveď a začala som veľmi často prístupovať k svätému prijímaniu. Viackrát som dostala pomazanie chorých a po-

stupne som sa začala uzdravovať na tele aj na duši. Tým, že som skoro zomrela, no napokon som dostala ešte jednu šancu žiť, som sa naplno rozhodla vložiť svoj starý život do Božieho milosrdenstva a ten nový – iný – odovzdať Bohu. Nech si so mnou robí, čo chce. Dnes, po štrnástich rokoch, som šťastná a žijem slobodným životom bez strachu, lebo viem, že patríam Bohu. Prijímam každodenný kríž určený pre mňa, ale nie sama. Ježiš ho nesie spolu so mnou. Hovorí: „Poďte ku mne všetci, ktorí sa namáhate a ste preťažení, a ja vás posilním. Vezmite na seba moje jarmo a učte sa odo mňa, lebo som tichý a pokorný srdcom; a nájdete odpočinok pre svoju dušu. Moje jarmo je príjemné a moje bremeno ľahké.“ (Mt 11, 28 – 30)

A ja o tom svedčím a prichádzam k nemu. Náš chlapček Alexko nám žije, má detskú mozgovú obrnu, nechodí. Ale starám sa o neho veľmi rada, ľúbim ho. Je to krásne dieťa, plné radosti a pokoja. A ja viem, že som veľmi milovaná a Boh dokáže zmeniť utrpenie na radosť. Nikto nás nemôže odlúčiť od Božej lásky, jemu patrí... Boh je láska a takto miluje.

PÄŤ MINÚT S BOHOM 2025

Oblúbená novinka vreckového formátu z vydavateľstva Zachej.sk *Päť minút s Bohom 2025* je každodenným sprievodcom pre tých, ktorí túžia čítať evanjelium a rozjímať nad ním v rytme liturgie

Cirkvi. V živote viery môže fungovať aj metóda malých krokov. Zčať môžeme napríklad piatimi minútami intenzívne strávenými s Bohom a jeho slovom. Keď si doprajeme tento každodenný dúšok pravdy a verne zotrváme pri Bohu, jeho slovo nás bude pomaly a nenápadne premieňať. V knihe nájdete úryvok z evanjelia na každý deň roka 2025, denné podnety na zamyslenie k príslušnému evanjeliu od kňaza Petra Karasa a odkazy na všetky liturgické čítania v roku 2025. Kniha je cirkevne schválená. Viac informácií o knihe nájdete na: bit.ly/pat-minut-25. (Martina Bednáriková)

K HVIEZDNEMU NEBU (2)

» Juraj GEREG

Santiago de Compostela sa popri Jeruzaleme a Ríme postupne stalo jedným z troch najznámejších stredovekých pútnických miest. Množstvo pútnikov putuje k apoštolovi dodnes – podobne ako našich sedem pútnikov.

Výzvou ďalších dní bolo pre nás prekonať najvyššie prevýšenie na našej trase. Dalo nám to zabráť, no tie výhľady stáli za to. Z oddychu na vrchole nás vyhnal až ďalší dážď – tentoraz, chvalabohu, len slabé mrholenie. Odmenou za tento výkon nám bolo skvelé ubytovanie a večiereň pri jednom z najstarších chrámov Portugalska. Deň nato sme už prekročili hranice Španielska. Razom sa zmenil ráz krajiny – kachličky zmizli a objavili sa stavby zo žuly. Všetko bolo veľmi funkčné a praktické a pripomínalo stredoveké pevnosti.

Asi najväčšia kríza nastala počas prvého dňa v Španielsku, keď na nás čakalo tridsaťtri kilometrov. Vyrážali sme skoro ráno a snažili sa udržať si čo najrýchlejšie tempo. Ale diaľka a horúčava nás prinútili na dvadsiatom kilometri spraviť si dvojhodinovú siestu. Oddych v chládku nám padol skvele a veľmi sa nám nechcelo ďalej. Nejakto sme to však zvládli. Vzhľadom na pokročilý čas smerovali naše kroky priamo do chrámu, kde sme len zložili batohy a slúžili svätú liturgiu. Veľmi silným momentom bolo, keď v ekténii zaznela prosba aj za všetky úmysly, ktoré sme si so sebou niesli. Pre mňa osobne boli spoločné liturgie na tejto púti mo-

mentmi, keď sa mi tislí slzy do očí. Táto bola o to silnejšia, že napriek únave, potu a bolesti smerovali naše kroky najprv ku Kristovi. Keďže sme zakotvili v prístavnom meste Redondela, vладыkovia sa rozhodli skúsiť na večeru nejaké morské špeciality. Musím sa priznať, že väčšina z nás mladých týmto lokálnym pochúťkam za celú púť neprišla na chuť. Ale to vôbec neprekážalo.

Nasledujúce dni putovania utužovali jednotu nášho malého spoločenstva. Rozhovory o duchovných veciach sa miešali s ľudskými príbehmi, zaujímavosti z cirkevného prostredia zas s tými z profesionálnych životov. Bolo počuť veľa smiechu, ale aj modlitby. Krásou putovania v skupine bolo, že pri rozhovoroch a spoločnom putovaní sme sa vystriedali každý s každým. A tak bol čas na rozhovory v skupine, ale takisto na vzájomné spoznanie sa. A okrem vzťahov na ľudskej úrovni sa možno začali rodiť aj nejaké na úrovni profesijnej. Záujem vладыkov o náš profesijný život – či už lekárske, právnický, alebo v oblasti IT – nám otváral nové horizonty, ako aj v našej každodennej realite môžeme hlásať evanjelium. Bolo to krásnym zrkadlom aj samotnej

púte – bolo jedno, z akého prostredia sme vyšli a po ktorej ceste sme kráčali – cieľ sme mali spoločný.

V deviaty deň putovania sme vyrazili z mesta Pontevedra a odbočili sme na *Variant Espirituale*. Je to odbočka, ktorá nás doviedla do prístavného mesta Vilanova de Arousa, z ktorého sme sa plavili loďou po rovnakej trase, ktorou podľa legendy dovezli ostatky sv. Jakuba do Španielska. Deň sme začali v miestnom chráme pri nohách Panny Márie Pútničky. Keďže Pontevedra je už dosť blízko Santiaga, aj koncentrácia pútnikov bola citeľne vyššia. Preto nám dobre padlo, že *Variant Espirituale* je menej frekventovaný a pútnikov po ňom putuje pomerne málo. Ale považujem ho za jeden z najkrajších úsekov púte. Množstvo viníc, putovanie popri plážach, krásne výhľady z vrchu, na ktorý sme vystúpili, liturgia v starobyľom kláštore v Armenteire, kde dodnes žijú sestry cisterciánky a, samozrejme, *Cesta vody a kameňa* – päťkilometrová cesta cez les popri divokom potoku, na ktorom bolo v minulosti postavených vyše päťdesiat vodných mlynov, ktoré tam stoja dodnes. To a ešte oveľa viac sme zažili počas dvoch dní na tejto „odbočke“.

A tak sme doputovali do prístavného mesta Vilanova de Arousa, kde sme sa v podvečer na brehu rieky modlili večiereň. Bol to jeden z najsilnejších momentov púte – sedieť na kameni, sledovať západ slnka, počúvať oceán a do toho spievať žalmy – to je zážitok,

Juraj Gereg

na ktorý tak skoro nikto z nás nezabudne. Ráno za rovnako nádherného východu slnka sme už boli na lodi, ktorá nás viezla po stopách apoštola. Zaujímavosťou tejto plavby je, že popri brehu sa nachádza krížová cesta, ktorú tvorí dvanásť kamených krížov. Krásnym spestrením našej plavby boli aj delfíny, ktoré nás na nej chvíľu sprevádzali. Po vylodení pri meste Padrón nás čakalo ešte približne dvadsať kilometrov chôdze. Poslednú noc sme strávili sedem kilometrov pred samotným Santiagom – plní radosti, očakávaní, ale aj akejsi nostalgie, že sa toto naše dobrodružstvo končí.

Musím sa vám priznať, že posledné kilometre boli pre mňa osobne veľmi náročné – človek by už chcel byť v cieľi, a tak sa mi zdalo, že ubiehajú akosi pomalšie. No aj túto krízu sme prekonali a 29. mája v doobedňajších hodinách sme dokráčali do Santiaga. Ten pocit, keď stojíte na námestí pred katedrálou, je v čomsi zaujímavý. Pokiaľ by ste čakali vlnu eufórie

V Santiagu de Compostela pred bazilikou | Juraj Gereg

alebo nejaký nadprirodzený zážitok, tak vás sklame. Nič také sme necítili. Bol to skôr akýsi pokoj a vedomie, že to podstatné sa udialo v našich vnútroch počas cesty.

Nasledovalo turistických desať minút fotenia, po ktorom sme si išli vybaviť *Compostelu* – certifikát, ktorý dostávajú

pútnici, ktorí absolvujú túto púť. Pri jej vydaní vám, samozrejme, skontrolujú pečiatky vo vašich pútnických pasoch – ináč to nebolo ani v našom prípade. Po vybavení všetkých formalít sme sa vybrali do samotnej katedrály k hrobu sv. Jakuba. Moment, keď človek pokľakne a zloží pri Kristovi a pri hrobe apoštola všetky úmysly a trápenia, ktoré si nesie, je práve tým nadprirodzeným momentom tohto miesta. A možno sa v živote človeka nestane žiaden na prvý pohľad viditeľný zázrak, ale som si istý, že z tohto miesta odíde zmenený. Po tom ako sme si uctili apoštola, sme sa na obed zúčastnili na svätej omši. Vidieť našich vladykov slúžiť pri oltári tejto katedrály bol ďalší zo silných momentov.

Poobedie sa už nieslo viac v turistickom duchu – prehliadka mesta, nákup suvenírov, oddych... A takisto kopa smiechu, spomienok, nostalgie a vďačnosti. Ráno nás opäť čakal skorý budíček a ešte jedna svätá omša v katedrále. Tá bola výnimočná tým, že počas nej nečakane zaznela slovenčina, a to dokonca dvakrát – počas evanjelia a prosby, ktorá bola obetovaná za všetky naše úmysly. Eucharistiou sa naša púť začala a Eucharistiou sa aj skončila.

Po omši sme si vzali batohy a vybrali sa na letisko. Kráčalo sa nám však už o čosi ináč. Posledné dva týždne nám totiž pripadali ako z iného sveta – ono to totiž svojim spôsobom iný svet bol. Taký malý, jednoduchý, ale veľmi hlboký. V hlave mi znela myšlienka, ktorú mi ktosi povedal: „Pokiaľ sa odtiaľ nevrátiš aspoň o čosi lepšie, tak je možné, že si tam bol zbytočne.“ A tak verím, že táto skúsenosť nebola len akýmsi dobrodružstvom na dva týždne, ale že prinesie ovocie – nielen v našich životoch, ale aj v životoch ľudí, s ktorými sa stretne. (dokončenie z minulého čísla)

SEDEM NAJ PÚTE

Po príchode do Santiaga sme sa náhodou stretli s nemeckou dvojicou – dcérou, ktorá zobrala svojho ocka na púť. S Jurajom sme ich stretávali od prvých dní nášho *camina*, ale potom sa naše cesty rozdelili. Stretli sme sa pri Katedrále sv. Jakuba – cieľi našej púte, prehodili pár slov a popriali sme si šťastný návrat domov. Možno aj naše cesty s niektorými ľuďmi sa z rozličných dôvodov rozšli, no najdôležitejšie je stretnúť sa v cieľi našej pozemskej púte – v nebeskom kráľovstve. (Richard)

Keď sme si už zo seba v tej únave uťahovali, aj Boh sa zapojil, doslova si uťahoval z nás. Začalo pršať, dvaja si dali pršiplášť, a keď to vyzeralo, že neprestane, obliekli sme sa aj ostatní a v tom momente po mráčku ani stopy. Ako pútnici sme mali aj rôzne „malé“ túžby – ochutnať španielsky citrón, mať na obed *risku* – a aj tieto nám boli splnené. Uvedomila som si, že Boha teší robiť mi radosť. A z toho som mala ešte väčšiu radosť. -:) (Veronika K.)

Najsilnejším zážitkom bola pre mňa svätá omša v Katedrále sv. Jakuba v deň príchodu do Santiaga, pri ktorej koncelebrovali naši vladykovia. Vtedy som si uvedomila, aká to je milosť a vďačnosť byť súčasťou tejto púte a vidieť krásne spoločenstvo Cirkvi aj počas púte v našej partii. -:) (Veronika S.)

Najviac sa ma dotkla jednoduchosť celej skúsenosti. Stačilo ráno vstať a kráčať. A človek tu stretol Boha, seba samého aj blížnych. Neboli na to potrebné hodiny modlitieb ani hrubé teologické knihy – stačilo vstať a kráčať do cieľa. (Juraj)

Pre mňa bolo naj to, že naši mladí spolupútnici sa nebáli nás biskupov. Spolu sme zdieľali všetky radosti aj príkoria púte. Druhým naj bola pre mňa samotná púť. Na nej som sa viac cítil pútnikom ako na svojej prvej púti do Santiaga, lebo sme boli ubytovaní aj s pútnikmi z iných krajín. (vladyka Jonáš)

Prvé dni mi krajina veľmi pripomínala Indiu – zvlášť Kerala. Predstaviteľom Sýrsko-malabarskej cirkvi v Indii, s ktorými som bol v spojení aj počas púte, som povedal, že prípadné námahy púte obetujem za Indiu, ktorá to veľmi potrebuje. Najkrajším duchovným zážitkom bolo samotné slúženie v Santiagu – možno práve aj to ranné, na druhý deň, keď sme boli skôr v takom komornom zložení v poloprázdnom chráme, no o to viac sa dala vnímať posvätnosť toho miesta. (vladyka Cyril)

Možno to znie zvláštne, ale z celého putovania do Compostely, ktoré bolo nezvyčajné práve tým, že som zo zdravotných dôvodov šiel len veľmi málo peši, som mal radosť zo svedení niekoľkých pútnikov, ktorých som stretol. Slúžiť. V duchu môjho biskupského hesla. (vladyka Milan)

pxhere.com

RODINNÝ BIZNIS (2)

» Juraj GRADOŠ

Rodinné podniky sú jednou z najstarších foriem podnikania. História nás učí, že ak je rodina súdržná, spoločné podnikanie prináša všetkým prospech. Ak však členovia rodiny myslia iba na zisk, výsledkom nie je iba krach rodinnej firmy, ale i rozpad rodiny.

Vo svete existuje mnoho úspešných rodinných firiem. Medzi najznámejšie patria napríklad Walmart, ktorý vlastní najbohatšia rodina Ameriky, Waltonovci. Firmu založil v júli 1962 Sam Walton a dnes ju po jeho synovi riadi vnuk. Firma zamestnáva 2,3 milióna ľudí a majetok rodiny sa vďaka nej dnes odhaduje na 163 biliónov amerických dolárov.

Rodinnou firmou, ktorú riadi už štvrtá generácia, je Porsche. Firma vlastní 52-percentný vlastnícky podiel vo Volkswagen. V prípade tohto rodinného podniku ide o spojenie dvoch rodín – Porsche a Piech a vedenie spoločnosti už teraz

úmyselne vytvára priestor na zapájanie najmladších členov rodín do riadenia spoločnosti.

Aj nábytkové impérium Ikea je dnes už v rukách novej generácie. Firmu v roku 1943 založil Ingvar Kamprad a až do roku 2013 ju viedol. Nakoniec sa rozhodol svoje podnikanie prenechať trom synom. Najmladší Mathias nastúpil do vedenia, keď sa jeho otec rozhodol vzdať svojho postu.

Štvrtou svetoznámu rodinnou firmou je Ford. Rodina Fordovcov si odovzdáva túto firmu od jej založenia. Po odchode Henryho Ford II. do dôchodku v roku 1997 sa

vedenia chopil jeho synovec William Clay Ford Jr. – pravnuk zakladateľa spoločnosti. Ten sa vo firme postupne vypracoval od vedúceho pracovníka v oblasti vývoja produktov až po člena dozornej rady spoločnosti.

A na záver ešte jedna známa firma, ktorá narúša značne hegemonný mužský svet podnikania. Poznáme ju skôr z filmového plátna, no ide o reálnu spoločnosť. Luxusná talianska módna značka Prada je rodinným podnikom, v ktorom sa vedenia zhostili najmä ženské členky rodiny. Firmu v roku 1913 založili bratia Mario a Martin Pradovci. Po nich ju prebrala Mariova dcéra Luisa, ktorá neskôr firmu takmer dvadsať rokov viedla. V roku 1978 na jej miesto nastúpila jej dcéra Muccia. Dnes firmu riadi jej manžel Patrizio Bertelli a Muccia je na poste hlavnej dizajnerky značky Prada.

RODINNÝ PODNIK

Slovenská republika sa len minulý rok stala jedným zo štátov, ktoré legislatívne upravujú rodinné podnikanie. V takomto rodinnom podniku vlastníctvo ovláda jednotlivec alebo členovia rodiny. Jeho riaditeľom je člen rodiny, spravidla po-

tomok zakladateľa podniku. Vo svete je mnoho známych podnikov a korporácií, ktoré vznikli práve na základe takýchto rodinných podnikov. Tento typ podnikania bol veľmi rozšírený v čase, keď v podnikateľskom svete bola veľká potreba čeliť konkurencii. Vtedy išlo o dôveru a ochotu znášať aj aktuálne ťažkosti vo svetle možnej lepšej budúcnosti celej rodiny.

Ako prvé novela zavádza definíciu rodinného podniku, ktorým sa rozumie nielen obchodná spoločnosť (napr. s. r. o.) či družstvo, ale aj fyzická osoba – podnikateľ (napr. živnostník), a to za podmienky, že členovia spoločnej rodiny (napr. manželia) spĺňajú zákonné požiadavky (t. j. majú na podnik zákonom ustanovené väzby – napr. živnostník môže mať status rodinného podniku, ak v pracovnoprávnom vzťahu zamestnáva aspoň jedného člena spoločnej rodiny). V našej legislatíve sa tak od 1. júla 2023 rozumie pod pojmom rodinný podnik nielen obchodná spoločnosť (napr. s. r. o.) či družstvo, ale aj fyzická osoba – podnikateľ (napr. živnostník), a to vtedy, ak v pracovnoprávnom vzťahu zamestnáva aspoň jedného člena spoločnej rodiny. Ním môžu byť manželia, potomkovia či súrodenci. Takýto podnik má mať svoju radu, ktorá musí mať najmenej troch členov, a medzi jej kompetencie patrí napríklad rozhodovanie o dlhodobom strategickom smerovaní rodinného podniku alebo o nástupníctve a príprave budúcej generácie na prevzatie rodinného podniku. Zákon u nás pozná evidovaný a registrovaný rodinný podnik. Evidované rodinné podniky môžu v písomnom styku uvádzať označenie „rodinný podnik“ alebo skratku „r. p.“ a registrované zase označenie „registrovaný rodinný podnik“ alebo skratku „r. r. p.“

Rodinný podnik zahŕňa niekoľko generácií. Rodina tak zasahuje do života a chodu podniku. Prirodzenou tendenciou je, že rodinný podnik odzrkadľuje vzťahy v rodine – akoby kopírovala organizačný princíp. Na jeho čele je zvyčajne najstarší a najskúsenejší aktívny člen rodiny.

RODINNÁ FARMA

Špecifickým typom rodinného podniku je rodinná farma. Ide o rodinný podnik, ktorý vykonáva poľnohospodársku činnosť vrátane hospodárskeho chovu rýb alebo produkuje, spracováva a obchoduje s poľnohospodárskymi surovinami a výrobkami. Aj pre ňu platia tie isté pravidlá ako pre rodinný podnik.

TYPY RODINNÝCH PODNIKOV

Najrozšírenejším typom je rodičovský podnik. V ňom zastupuje jeden rodič dominantnú pozíciu majiteľa aj šéfa súčasne. Väčšinou túto pozíciu zastáva otec. Autoritatívny otec má väčšinu kompetencií týkajúcich sa rozhodovania a plánovania. Tým si potvrdzuje mocenské postavenie v rodine. Demokratický rodič, naopak, ponúka dieťaťu možnosť prejsť všetkými funkciami a postupne sa podieľať na rozhodovaní. Zároveň pripúšťa možnosť, že dieťa si môže zariadiť život inak a môže firmu aj opustiť.

Manželskú firmu vytvárajú manželia, a to tak, že vytvoria vlastnú firmu spoločne alebo uzavretím manželstva jeden z nich do firmy druhého pristúpi. A je jedno, či sú manželia ako partneri rovnocenní, či

jeden riadi a druhý robí doplňujúci servis, alebo je jeden z partnerov v podniku iba z ekonomických dôvodov.

Príbuzenská firma je taká firma, v ktorej spoločne pracujú súrodenci alebo ich manželskí partneri. Takéto firmy majú výraznú tendenciu k rozpadu, a to pre nejasne stanovené kompetencie, pocit krivdy pri delení zisku, ako aj nezhody pri delbe práce.

V prípade rodinných podnikov je teda kľúčovým faktorom ich udržateľnosť. Podľa dostupných štúdií len 30% týchto podnikov prežije po druhú generáciu, 10 – 15% prežije po tretiu generáciu a len 3 – 5% prežije aj po štvrtú generáciu. Na Slovensku tvoria rodinné podniky až 80% slovenského trhu.

GENERAČNÁ VÝMENA A ZMENY V RIADENÍ RODINNÉHO PODNIKU

1. generácia

Zakladateľ alebo zakladatelia rodinného podniku vykonávajú funkcie vlastníka aj riadiacej osoby. V prípade menších firiem sú neraz zapojení aj do výrobného procesu. Ide o fázu uvedenia podniku po života.

1. a 2. generácia

Pod vedením a vlastníctvom zakladateľa je nová generácia zapájaná do riadenia a zodpovednosti. V tomto období zvyčajne podnik dosahuje rýchly rast. Spája sa tu skúsenosť zakladateľa a energia novej generácie.

2. generácia

Dochádza k oddeleniu vlastníctva a riadenia, záležitosti rodiny sú stále riešené neformálne. Je to fáza zrelosti, podnik zvyčajne dosahuje najvyššiu výkonnosť. Ku koncu po smrti zakladateľa však dochádza k stagnácii alebo aj miernemu útlmu podniku. Jeho strata je tak citelná nielen v rodinnej oblasti, ale aj v podnikaní.

2. alebo 3. generácia

Dochádza k úplnému oddeleniu vlastníctva a riadenia, manažment je profesionálny, zameraný na riadenie podniku, nezaobrá sa záležitosťami rodiny. Vzniká rodinná rada, ktorá dohliada na chod podniku, vznikajú formálne zmluvy týkajúce sa vlastníctva. Podnik sa stabilizuje ako úspešná firma.

3. generácia

Dochádza k prvotnému oddeleniu rodiny a vlastníctva, manažment sa zodpovedá výhradne vlastníkom. Rodinná rada rieši iba rodinné záležitosti. Túto fázu možno nazvať fázou obratu, keď podnik prestáva byť prepojený s rodinou s výnimkou vlastníckych práv. Stáva sa firmou iba vlastnenou rodinou.

Veľký, verejne obchodovateľný

Dochádza k úplnému oddeleniu rodiny a vlastníctva. Rodinná rada pozostáva z príslušníkov rodiny vrátane vzdialenejších príbuzných. Postupne sa dosah hlavnej vetvy rodiny na chod podniku znižuje a vplyv preberajú vlastníci, ktorí sú zvyčajne v rodinnom príbuzenstve. Ale delenie majetku sa tento rodinný vzťah postupne oslabuje.

TYP CHCEM BYŤ SÁM SEBOU, ALE NEBYŤ SÁM

Vrodené potreby máme: hlbší zmysel, jedinečnosť a harmónia. V tom, čo robíme, musíme vidieť zmysel, a tým je pre nás pomáhať druhým ľuďom a zlepšovať vzťahy a spoločnosť. V zadaniach potrebujeme tvorivú voľnosť. Ísť vlastnou cestou, ale zároveň cítiť, že rozumiete našim zámerom a chápete naše pocity a nápady. Potrebujeme byť oceňovaní za to, že sme, a nemusíme to dokazovať výkonmi. Berieme to tak, že každý je v niečom úžasný, a chceme tak byť vnímaní aj druhými. Kritiku vnímame ako potvrdenie vlastnej nedokonalosti a spájame si ju s tým, že sa tým narušia naše vzťahy. A to aj vtedy, ak je kritika vecná. Radi by sme, keby ste boli maximálne úprimní a otvorení, ale pritom milí a láskavi. Z vašej neverbálnej komunikácie (mimiky, gest, tónu hlasu) si totiž ľahko domyslíme, ako to myslíte. A spravidla si to berieme osobne.

TYP JA CHCEM BYŤ LEPŠÍ AKO JA

Našími vrodenými potrebami sú rozumieť a preverovať, kompetentnosť a zdokonaľovanie. Veci sa zlepšia, keď im človek porozumie. Potom má zmysel hľadať riešenie. Takže šetríme čas tým, že si vec dobre rozmyslíme a nájdeme vlastný spôsob. A nechceme robiť to, čo nedáva zmysel – nemá to logiku a nikam nás to neposunie. Nemáme radi poklonkovanie a citovo zafarbenú spätnú väzbu. Oceňujeme naše schopnosti a premyslenosť našich riešení. Ale hovorte to jasne, stručne a bez emócií. Vyjadrite podstatu a nezačádzajte do zbytočných detailov. Kritiku nepotrebujeme, máme v sebe vlastného vnútorného kritika. Chybu vnímame a štvie nás, že sme na to neprišli sami. Nechápeme, že nás to nenapadlo! Možno sa tvárime neprívetivo – ale to sa nehneváme na vás, ale sami na seba. Keď kritika zaznie, tak by mala byť od kompetentných ľudí a dostatočne podložená argumentmi. Ale neradte nám, ako to máme robiť lepšie. Chceme na to prísť sami.

Keď som sa nedávno rozprávala so svojou známou, hovorila mi, že zistila, aký typ osoby je a čo je pre ňu vo výchove aj v manželstve dôležité. S radosťou mi zdieľala, ako ju oslobodilo počuť, že je „normálna“, že je taká a taká, a prijala to ako fakt. Dovtedy na svoju adresu počúvala spätnú väzbu ako kritiku, že práve tieto jej vlastnosti – ktoré sú jej podstatou – akoby boli chybou a niečím,

KRITIKA A VZŤAHY

» Veronika VERBOVÁ

Snažíte sa o rešpektujúcu komunikáciu, aby ste mali dobré vzťahy. No len čo dôjde na kritiku, málokedy zostane komunikácia vo vecnej rovine a bez emócií. Ako kritizovať a nenarušiť pritom vzťahy? Áno, dá sa to. Ak druhým vysvetlíme, aké máme vrodené potreby a čo z toho vyplýva pre spätnú väzbu. Poďme si konkrétne prejsť skupiny ľudí podľa typu ich vrodených potrieb. Skúste sa podľa toho zaradiť, do ktorého typu patríte. Aj pre vaše sebazpoznanie to bude oslobodzujúce, ak si pomenujete, prečo vnímate a prežívate kritiku – alebo jemnejšie povedané – spätnú väzbu od druhých tak, ako ju prežívate. Stačí to potom odovzdať ďalej tým, ktorým stojíte za to, aby vám spätnú väzbu dávali. Možno sú to vaši priatelia, partneri alebo kolegovia a nadriadení v práci.

TYP SKÚSIM A UVIDÍM

Naše potreby sú tu a teraz, sloboda a okamžitý vplyv. Nápad chceme zrealizovať, nie špekulovať o tom, čo by bolo, keby... Nechceme váhať, ale jednoducho konať. Skúsiť to, a potom to opraviť, keď to nebude ok. Najlepšie sa poučíme z vlastných chýb. Keď sme sa pre to sami rozhodli, prirodzene nesieme dôsledky a skúsime to inak. Neúspech nás neodrádza od ďalšieho skúšania. Môžu nás však odrádzať vaše reakcie na náš neúspech. Vaše výčitky či nepochopenie nášho prirodzeného spôsobu reagovania pokus

– omyl. Môže nám to byť ľúto a môžeme sa postupne prestať snažiť. Alebo nás to naštvie a pôjdeme do opozície alebo niečo urobíme za vašim chrbtom. Nemen-torujte. My o chybách vieme a sami sa z nich poučíme. Nemusíte nám hovoriť, že sme si nabili hubu. Keď nám hovoríte, ako by sme to mali urobiť, my vás aj tak neberieme vážne a vypíname. My sme totiž reagovali na situáciu. Teda tak, ako najlepšie sme v danej chvíli mohli.

TYP UDRŽÍM VECI V CHODE

Našími vrodenými potrebami sú stabilita, predvídateľnosť a spoľahlivosť. Úlohu chceme splniť. A čo najlepšie. Preto chceme vedieť, čo sa od nás chce. Potrebujeme upresniť zadanie. Namiesto „nakresli čokoľvek“ aspoň „nakresli čokoľvek, čo máš v byte“. Pretože čo ak nakreslím bicykel, a vôbec som ho kresliť nemal? Vynaložil som zbytočné úsilie a teraz musím robiť niečo iné. Keď sme úlohu odovzdali alebo dokončili, potrebujeme potvrdiť, že je to to, čo ste od nás chceli, aby sme si to mohli uzavrieť. A chceme aj zhodnotenie, ako sme to urobili. Neprekáža nám kritika konkrétnej veci s potenciálom urobiť to lepšie. Radi zapracujeme opravy. A neprekáža nám, keď nás postrčíte správnym smerom. A pozor – berieme všetko doslova – takže ironia a žartíky do spätnej väzby nepatria. Hovorte presne, konkrétne, priamo k veci. Nenaznačujte!

čo musí zmeniť. Prvý dôležitý krok bolo poznanie pravdy o sebe. Druhým krokom bolo jej seba prijatie. Pritom pochopila, čo sú jej silné stránky, v ktorých je skrytý potenciál a potrebuje ho využívať, nie meniť sa na niekoho iného. Tretí krok bol pre ňu ten, že to svojmu okoliu podala ako fakt, že toto je ona a že ju majú prijať takúto a pomôcť jej, keď potrebuje niečo vylepšiť či zmeniť. Posledný krok, ktorý je pre vzťahy kľúčový, je schopnosť prijímať kritiku. Možno si hovoríte, že je pre vás ťažké kritiku prijímať, aj keď druhý vyššie uvedené zohľadní. Že vám akékoľvek pokázanie na chybu brnká na struny vašej sebahodnoty, ktorú narušila výchova alebo negatívne skúsenosti. Napriek tomu sa môžete snažiť prijímať spätnú väzbu otvorene a s pokorou. Môže vám pomôcť

vo vašom osobnom rozvoji aj zlepšovaní vzťahov.

A AKO PRIJÍMAŤ SPÄTNÚ VÄZBU?

Buďte na príjme a snažte sa nesklznuť do obranného postoja. Iba dobre počúvajte a snažte sa čo najlepšie porozumieť druhému. Poďakujte a prestaňte hovoriť. Predovšetkým nevysvetľujte svoje správanie a nesnažte sa korigovať jeho „dezininterpretácie“. Myslite na to, že to, ako vaše správanie ľudia vnímajú, je (ich) skutočná realita. Spýtajte sa, čo by ste mali robiť inak, čo by lepšie fungovalo. Premýšľajte nad tým, čo sa dozviete. Hľadajte spôsoby, čo by ste mohli nabudúce urobiť lepšie, a nabudúce to jednoducho skúste.

freepik.com

JASNÉ ZNAKY MANIPULÁCIE (2)

Základným znakom toho, že sme boli zmanipulovaní, je, že urobíme niečo, čo sme pôvodne vôbec nechceli. To nemá nič spoločné ani s osobnou slobodou, ani so slobodou Božieho dieťaťa. Preto je dôležité pripomínať si znaky, na základe ktorých manipulátora spoznáme.

Spomínali sme, že manipulátori radi zo seba robia obeť, zastrahujú, sú agresívni – aktívne i pasívne, bagatelizujú naše úspechy. Ďalšou črtou je, že v nás vyvolávajú pocity viny až do tej miery, že sa môžeme cítiť vinní za všetko. S tým je spojené aj to, že si dané veci vôbec nedajú vysvetliť a svojou verbálnou prevahou nás presvedčia o tom, aby sme si mysleli, že všetko je naša vina. Popierajú zjavné skutočnosti a fakty. Naše sebavedomie klesá a my ozaj začneme pochybovať o tom, ako to v reáli naozaj bolo.

V rozhovore s týmito ľuďmi sa cítíme ako piate koleso na voze. Sú schopní donekonečna hovoriť o sebe a každý pokus zvrátiť rozhovor iným smerom sa končí tak, že sa opäť vracajú k sebe. K tomu, ako to majú oni, čo prežili oni. Pri náznačku akejkoľvek kritiky sa cítia urazení a ponížení.

Ďalším znakom je, že nie sú konzistentní vo svojom správaní. Ich život nie je v súlade s tým, čo hovoria. Hovoria veci, ktoré hrajú v ich prospech. Nikdy nepriznajú svoje zlyhanie. Nútia nás konať na poslednú chvíľu. Tým nás dostávajú pod tlak a my urobíme niečo, čo by sme inak neurobili.

S manipulátormi sa stretávame každý deň. Ich správanie je hlboko zakorenené v ich mysli a osobnosti. Často si ich správanie neuvedomujeme, kým sa u nás neobjavia problémy – poruchy spánku, búšenie srdca až depresívny stav. (dokončenie v budúcom čísle) (Eva Zuzana Jenčušová)

wikimedia.org

NIEČO ZA NIEČO

Aj keď ilustračná fotka evokuje dávnu čiernobielu minulosť, v ktorej človek nemal menový systém a bezhotovostné online nakupovanie, výmenný obchod – barter je stále súčasťou živej komunity na dedine i v mestách. Barter je forma obchodnej činnosti, pri ktorej sú tovar alebo služby priamo vymenené za iný tovar alebo služby bez použitia peňazí. Využívajú sa pri tom dobré susedské vzťahy alebo sociálne siete, ktoré ponúkajú barterovaci digitálny priestor priamo na území mesta. Stačí na sociálnych sieťach vyhľadať kľúčové slová ako „barterujeme v (mesto)“, „zóna bez peňazí“, „pomáhame si“ alebo „swapuj“.

Sezónne môže ísť o výmenu ovocia a zeleniny, ale nezriedka sa v ponuke nájde aj vynosené detské oblečenie,

hračky či raz prečítaná kniha – niekedy výmenou za horkú čokoládu, vlhčené obrúsky či pár kíľ cukru. Nových majiteľov nájdu aj funkčné detské odraždádky, bicykle či nevhodné darčeky. Niekedy to stojí iba jeden úsmev a čas potrebný na cestu. Vymieňajú alebo darujú sa len veci, ktoré sú funkčné, zachované a dajú sa používať ďalej. Aj takáto forma spolupatričnosti pomáha k trvalo udržateľnému životnému štýlu. Zároveň je miestom komunikácie a osobného stretnutia s druhým človekom tvárou v tvár. Ak takúto formu výmenného obchodu/darovania vo svojom okolí nemáte, skúste osloviť miestnu farskú charitu. A ak nemáte ani tú, možno vy ste práve ten človek, ktorým sa to celé vo vašej farnosti začne 😊. (Richard Fučko)

Pápež spolu s účastníkmi synody o mladých „s bolesťou konštatovali, že mnohí mladí dnes žijú vo vojnových oblastiach a podstupujú násilie v nespočetne rôznych formách: únosy, vydieranie, organizovaný zločin, obchodovanie s ľuďmi, otroctvo a sexuálne zneužívanie, znásilnenia počas vojny a pod. Iní mladí ľudia pre svoju vieru ťažko nachádzajú miesto v spoločnosti a podstupujú rôzne druhy prenasledovania, dokonca až po smrť. Toto násilie ničí mnohé mladé životy.

Mnohí mladí sú zideologizovaní, zneužívaní a využívaní ako mäso na jatkách alebo ako úderná sila na zničenie, zastrašenie či zosmiešnenie iných. A čo je horšie, mnohí sa menia na individualistické, nepriateľské subjekty podozrievavé voči všetkým.

Ešte početnejší sú vo svete mladí, ktorí trpia formami vysunutia na okraj a sociálneho vylúčenia z náboženských, etnických alebo ekonomických dôvodov. Nemožno zabudnúť na ťažkú situáciu dospievajúcich a mladých dievčat, ktoré zostávajú tehotné, a pohromu potratov, ako aj rozšírenosť HIV, rôzne formy závislosti a situáciu detí a mladých na uliciach, ktorí nemajú domov, rodinu a ekonomické prostriedky.“ (Richard Fučko)

pikhere.com

POTREBUJE LÁSKA PRAVIDLÁ? (12)

NEPONÁHLAJME SA. BUĎME PRIATELIA

V čase chodenia, v čase spoznávania sa je asi najdôležitejšie to, aby sme sa poznali ako ľudia. Aby sme poznali svoje názory, záujmy, zvyky, postoje. Vo štvrtrej časti sme písali, že ľudia sa pre nehody v sexuálnom živote v podstate nerozvádzajú. Hlavné príčiny rozvodov sú rozdielnosť pováh, názorov a záujmov. Preto je naozaj veľmi dôležité, aby sme sa poznali po tejto prirodzenej stránke.

V čase vzájomného spoznávania sa je naozaj čas spoznávať sa ako ľudia, ako priatelja. Spoznávať svoje charaktery, klady i zápory. Verte či neverte, vaša láska, do ktorej ste spočiatku zamilovaní po uši, má aj nedostatky 😊. A k tomu, aby sme to uvideli, treba takisto dozrieť. Potrebujeme vedieť, kto je ten človek vedľa mňa. Možno zistíš, že nie je vôbec zručný ako machri vo filmoch. Alebo sa chalan dozvie, že jeho priateľka vôbec nevie variť a už tobôž nie ako jeho mamka. A tieto veci je dobré poznať a prijať. Naučiť sa s tým žiť alebo sa spoločne meniť...

Nepreskakujme štádiá, nerobme skratky. Naša ľudská prirodzenosť má k skratkám často veľmi blízko. Ale skratky nás oberajú o radosť z čakania, o šťastie z dozrievania... V skratkách sa väčšinou zraníme... A niekedy zistíme, že sme tam vlastne nechceli dôjsť a tak sa vrátíme späť, ale už doráňaní... Mohli sme sa vrátiť bez zranení a jaziev.

Doprajme si teda čas na všetky fázy chodenia. Kamarátstvo, zamilovanosť, hádky a zmierenia, priateľstvo, jedinečná ľudská blízkosť, skutočná láska, intímne spojenie... láska... láska... láska...

... a prečo sa vôbec šíria nepravdy, teda mýty o takom krásnom dare od Boha?

Človek má tendenciu vydať sa skratkou alebo si ukradnúť niečo, na čo ešte nemá. Alebo si to zrýchlene požičať. Prečo by mal čakať? Veď dnes je instantná doba a všetko sa dá získať hneď. Len cena je niekedy privysoká.

Zo skúseností manželov, ktorí svedčia o láske aj po mnohých rokoch manželstva, vám môžem prezradiť, že čakať sa oplatí.

Aj vtedy, keď sa nám zdá, že to trvá dlho a že moja životná láska neprichádza. Možno máme ešte dozrieť v láske. Možno máme na sebe pracovať. A možno sa máme práve teraz viac priblížiť Bohu. Možno je čakanie na lásku príležitosťou dozrievania lásky k Bohu. Možno sa máme viac modliť. A určite sa treba modliť za svojho budúceho manžela, budúcu manželku. Spôsobov i modlitieb je mnoho. Povzbudzujem ťa do toho. Čakať s modlitbou a v službe druhým je možno najkrajšia príprava na pekné manželstvo. (Renáta Ocilková)

VÝZVA SLOVA: ZJV □ □ , □

2				9			
	7			8	3		6
6	1	9		5			4
8							
		2			7		
	5	6	3		4		8
		1	8	2	7		4 9
							3
	9			3	1	6	

HE3K 4U

SKENUJ KÓDY

NOVAK DJOKOVIČ (1987)

wikimedia.org

Srbský tenista, ktorého dlhé roky trénersky viedol Slovak Marián Vajda, získal na aktuálnych OH v Paríži vytúženú zlatú medailu v dvojhre mužov. „Ak zoberiem do úvahy všetky okolnosti, toto je zrejme môj najväčší športový úspech v kariére,“ uviedol pre akreditované médiá po namáhavom zápase s mierne favorizovaným Španielom Carlosom Alcarazom.

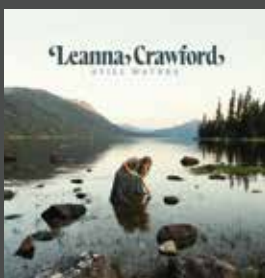
Srdce hlavne veriacich fanúšikov si však získal už skôr neochvejnou prezentáciou

svojej viery v Krista a svoju Cirkev. Rozhorčení kontroverzným otváracím ceremonálom v ňom našli svoj vzor. U Djokoviča je bežné, že sa pred zápasmi chodí modliť, prežehnáva sa a na krku nosí krížik. „Pre mňa je viera najdôležitejším titulom môjho života, pretože v prvom rade som kresťan, až potom športovec.“ Veľkoryso sa venuje charite, ktorej daroval množstvo finančných prostriedkov na pomoc chudobným, bezdomovcom, deťom či na renovácie cirkevného majetku – podľa svojich slov vďaka za podporu, ktorej sa mu od ľudí dostáva.

Hoci vyrástol vo vojnovú sužovanú krajinu, podarilo sa mu dosiahnuť úspechy v profesionálnom aj osobnom živote. Zosobášil sa so svojou študentskou láskou Jelenou, s ktorou má syna a dcéru, a v tenise dosiahol všetky méty. Má 24 grandslamových titulov a bol tenisovou jednotkou najdlhšie na svete. Zlato z OH však získal až na sklonku svojej kariéry – po víťazstve poďakoval na kolenách Bohu, rozbehol sa do hľadiska, objal svoju dcérku Taru a rozplakal sa. (Adriana Matoláková)

LEANNA CRAWFORD: STILL WATERS

Začínajúca speváčka a skladateľka Leanna Crawford vydala koncom júla 2024 svoj debutový album. Vo veľkej miere za to vďačí svojmu producentovi Matthewovi Westovi, ktorý v nej objavil talent a začal s ňou spolupracovať. Piesne na albume sú veľmi inšpiratívne a povzbudzujúce. Srší z nich optimizmus a sú popretkávané biblickými posolstvami. Po hudobnej stránke je dominantným spev a vokály, ktoré sú krásne čisté a bez zbytočného pátosu či afektu. Po hudobnej stránke sú skladby veľmi pokojné a príjemné na počúvanie. Album si môžete vypočuť na známych streamovacích platformách. (Dominik Petrík)

OTEC KYRIAK PÍŠE ...

Gymnaziálna učiteľka angličtiny nám viackrát pripomenula, ako radi sa obyvatelia severoamerického kontinentu zabávajú. A že pranie *have fun*, teda zabav sa, ju z úst jej kanadských domácich sprevádzalo ešte aj vtedy, keď sa s nimi lúčila pred cestou do chrámu. Jeden duchovný autor v podobnom duchu hovorí: „Všetko je len zábava, pokiaľ nám to neotvorí dvere k poznaniu Ježiša.“ Vôbec však nejde o preháňanie. Tento spisovateľ sa tu nedal uniesť svojou vlastnou predstavou a nedohnal kresťanstvo do nejakého strojeného postoja k životu. V podstate iba parafrázuje to, čo hovorí apoštol Pavol v Liste Filipanom: „A vôbec, všetko pokladám za stratu pre vznešenosť poznania Krista Ježiša, môjho Pána. Pre neho som všetko ostatné stratil a pokladám to za odpad, aby som získal Krista.“ (Flp 3, 8) Je to náročný postoj k tomu, čo nás obklopuje, no zároveň nám práve toto môže otvoriť oči pre lepšie porozumenie, o čo v živote vlastne ide. O Krista, ktorý je stredobodom všetkého. Ako často sa Ježiš vytráca z toho, kým sme, čo robíme, ako sa modlíme, kam smerujeme. Nanovo sa potrebujeme vrátiť k pochopeniu toho, že ak nejde o Krista, v podstate nejde o nič. A ak ide o neho, vtedy ide o všetko, čo má pre náš život skutočný zmysel.

HINDUISTI A MOSLIMO- VIA. PREČO BY MALA BYŤ BIBLIA TÝM SKU- TOČNÝM BOŽÍM SLOVOM, KEĎ JE TAKISTO PLNÁ NEPRESNOSTÍ, NEJASNOSTÍ ATĎ.? (MARY)

Katolícka cirkev učí, že texty Svätého písma boli inšpirované Svätým Duchom, teda napísané z jeho vnuknutia. Svätopiscom však nebola odňatá sloboda pri rôznych formách vyjadrovania, preto kým Svätý Duch je božským autorom Svätého písma, svätopisci sú jeho ľudskými spoluautormi. Skutočnosť, že Sväté písmo bolo takto inšpirované a že obsahuje slová a udalosti našej spásy, môže človek prijať v konečnom dôsledku iba vierou. Aj v konkrétnom historickom čase, keď boli slová prednášané a udalosti sa diali, iba ľudia, ktorí mali vieru, ich prijali ako slová a udalosti spásy. Tie isté slová počúvali a svedkami udalostí sa však stali aj ľudia, ktorí vieru nemali. A hoci sa veci diali priamo pred nimi, bez viery ich nemohli prijať ako udalosti spásy. Napr. v Evanjeliu podľa sv. Matúša čítame, že keď učeníci videli vzkrieseného Pána, „klaňali sa mu, no niektorí pochybovali“ (Mt 28, 17). Takisto svedkami zázrakov, či už Starom, alebo Novom zákone, boli aj ľudia, ktorých iba samotné udalosti nepresvedčili, že ide o Boží zásah. Rovnako to bolo so slovami, ktoré prednášali v Božom mene, či už proroci, sám Kristus, apoštoli atď. Iba viera je teda kľúčom k tomu, že človek prijme to, čo nachádza vo Svätom písme, ako slová a udalosti spásy. (Milan Diheneščik)

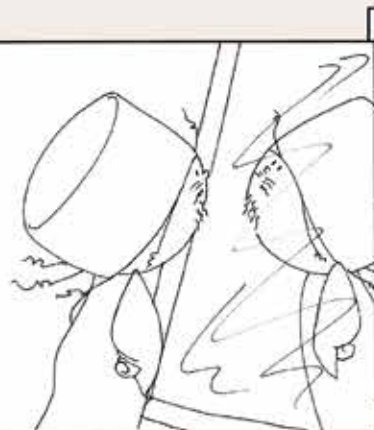

wikimedia.org

Mozaiika

Príbehy poslušníka

Píše a kreslí Dada Kolesárová.

Zrkadlo

Ahoj, deti, rodičia ma učili, že sľuby sa majú plniť. No často sa mi stalo, že som niečo sľúbila, a potom som to nedodrжала alebo som na sľub zabudla. Preto si treba dobre rozmyslieť, čo a komu sľubujeme. Či to, čo sľubujeme, je správne, a či človek, ktorému to sľubíme, stojí za to. A ak len sľubujeme, a sľuby neplníme, stávame sa pre ostatných nedôveryhodnými.

Veriaci človek krstom prijíma záväzok žiť s Kristom a pre Krista. V dospelosti sa môže rozhodnúť odísť do ústrania a prijať *schimu*, mníšsky sľub. V ňom vyjadrí odhodlanie žiť anjelským spôsobom života v podriadenosti Bohu cez modlitbu a prácu. Prvý sľub voláme malá *schima*. Veľká sa nazýva aj veľký anjelský obraz, udeľuje sa starším mníchom a vyjadruje plnosť mníšskeho života.

Anjelský obraz

Mních pri obrade malej *schimy* prijíma podstrihnutie, nový odev ako plnú Božiu výzbroj aj nové meno. *Schima* sa prirovnáva k zasnúbeniu alebo obradu krstu, keď sa človek naplno odovzdáva Bohu. Mníchovi sa vtedy začína život v úplnej odovzdanosti a podriadenosti Bohu, keď sa svojim životom pripodobňuje anjelom v nebi.

Úloha: Na obrázkoch anjelov nájdite sedem odlišností.

Sľub

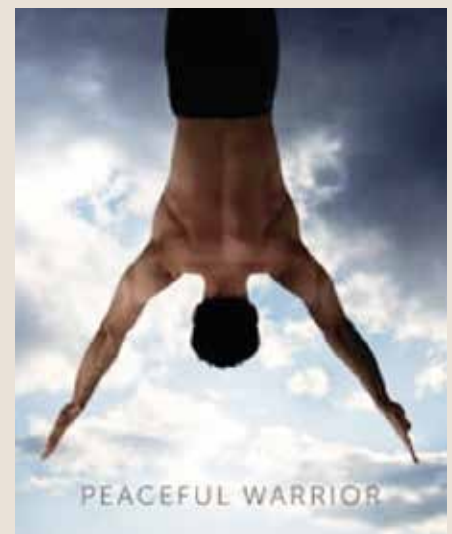
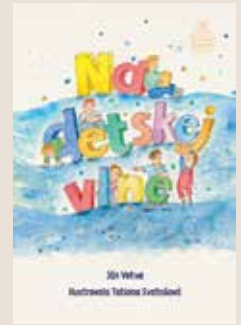
Slovo *schima* pochádza z gréčtiny a prekladá sa ako tvar alebo vonkajší vzhľad. Najprv sa používalo na pomenovanie mníšskeho oblečenia, neskôr na pomenovanie mníšskeho sľubu. Ak človek pred svedkami niečo sľúbi, ak sa k niečomu zaviazá, pomáha mu to na jeho ďalšej ceste, aby vytrval. Mníši pri *schime* prijímajú na seba záväzky, ktoré už po stáročia odporúčajú duchovní vodcovia mníšskeho života. Sú medzi nimi aj tri evanjeliové rady.

Úloha: Ak správne poprehadzuješ písmenká, dozvieš sa, o aké rady ide.

JÁN VETVA: NA DETSKEJ VLNE

Knižočka s radostnými ilustráciami Tatiány Svatošovej je určená deťom predškolského veku a školákom na prvom stupni základných škôl, ktorí si prostredníctvom veršikov upevňujú základy katechizmu a múdrosť obsiahnutú v ľudovej slovesnosti. Pod autorovým pseudonymom Ján Vetva sa ukrýva salesiánsky kňaz Vít Ušák SDB (1923 – 2019), ktorý veľkú časť života prežil v nútenej emigrácii v Taliansku. Jeho veršiky, porekadlá a príslovia ponúkajú nadčasové hodnoty a sprevádzajú deti vo vzťahu s nebeským Otcom od rána po ukončenie dňa, vysvetľujú Desatoro a predstavujú známe biblické udalosti a pravdy viery. (Martina Jokelová Ťuchová)

POKOJNÝ BOJOVNÍK

Dan Millman je talentovaný športovec na špičkovej úrovni. Jeho cieľom je dostať sa do olympijskej gymnastickej reprezentácie. Vďaka týmto skutočnostiam je obľúbený a v spoločenskom rebríčku univerzity je na vrchole, čo aj patrične využíva. Ale aj napriek týmto skutočnostiam nemôže spať a cíti, že jeho život nie je naplnený. Po stretnutí s tajomným cudzincom sa Dan vydáva na cestu sebaznania, ktorá ho má naučiť vnímať podstatné stránky života. Začína chápať, koľko toho o živote ešte nevie a koľko vecí musí opustiť, aby objavil svoju cestu a stal sa pokojným bojovníkom schopným prijímať skutočnosti života. (Slavomír Gereg ml.)

dokostola.sk

FIDES ET RATIO

Hlavnou témou encykliky *Fides et Ratio* je vzťah rozumu a viery, ktorou sa tradične zaoberá apologetika, dnes nazývaná aj fundamentálna teológia.

Ján Pavol II. v nej dodáva odvahu každému, kto chce prehodnotiť svoju vieru. V tomto procese je dôležité mať zmysel pre Božie tajomstvo. Ide o vieru, ktorá je odpoveďou na Božie zjavenie, je to dôverné prijatie Ježiša Krista a otvorenosť Božiemu Duchu. Nádej na oživenie tejto viery v Cirkvi vidí v návrate k Svätému písmu, životodarnej Tradícii, k božskej a ľudskej múdrosti nahromadenej počas stáročí.

Pápež čerpá inšpiráciu pre svoj opis tajomstva človeka z mnohých zdrojov. Uznáva aj prínos moderných filozofov, ktorí neutekali od dôležitých otázok o ľudskom utrpení, smrti a nádeji. Zdôrazňuje, že v rozhovoroch o Bohu by nemali strácať jeho tajomstvo. Je citlivý na mystickú skúsenosť. Svedčí o tom jeho záujem o karmelitánsku spiritualitu, najmä o svätého Jána z Kríža. Chápe, čo znamená prežiť obdobie náročných duchovných nocí, keď zostáva len viera a zotrúvanie pred Bohom v úplnej nahote a temnote. Preto nám pripomína tajomstvo Boha, pred ktorým je najlepšie zaujať postoj pokornej adorácie v akte modlitby a kontemplácie.

Pozornosť venuje aj spôsobu a metóde vyučovania teológie. Pápež predpo-

kladá, že by malo ísť o živú teológiu, ktorá sprostredkúva pravdu (nie však teoretickú) o Bohu a zároveň je otvorená ľudským úzkostiam a drámam. Teológ by mal vedieť priviesť k prahu viery, pričom rozhodnutie otvoriť sa daru viery v Boha by mal prenechať človeku hľadajúcemu konečný zmysel života. Vyzýva filozofov, aby boli služobníkmi pravdy, ktorí sa zaoberajú ľudskými otázkami o zmysle stvorenia a dejín. Týmito otázkami by mali znepokojovať teológov a provokovať ich k poskytovaniu odpovedí.

Pápež hovorí, že človek je cestou Cirkvi. Preto sa naň pozerá s nádejou, aj keď kriticky. Po rozbere pozitívnych prúdov v kultúre a filozofiách poukazuje aj na nebezpečenstvá, na ktoré sú rozum a kultúra odsúdené, ak sa uzavru pred svetlom Zjavenia. Je vychovávateľom, ktorý znepokojuje človeka tým, že mu ukazuje nové horizonty poznania a pripravuje ho na voľbu Boha. Znepokojuje človeka pri hľadaní pravdy otázkami o konečnom zmysle života tvárou v tvár utrpeniu, chorobe a umieraniu. Pripomína, že človek nemôže pred týmito otázkami uniknúť. Vidí nádej na riešenie kultúrnych problémov v rozumnom využívaní odkazu tradície veľkých mysliteľov a filozofov, ktorí oživujú ľudskú myseľ novým duchom a podnecujú ju k mysleniu. (Miroslav Dancák)

ŠÉFREDAKTOR

Každá skupina ľudí, ktorá pracuje na nejakom diele, potrebuje pracovnú štruktúru. Ak by ju nemala, nastal by postupný rozklad. A teda aj v redakcii existuje šéfredaktor, ktorý je hlavou „udávajúcou tón“. Čo to v praxi znamená? Wikipédia by vám povedala, že táto osoba je zodpovedná za spoločnú prácu redakcie, vedie jej chod, spravuje redakčný tím, schvaľuje a realizuje rôzne redakčné nápady, proste „šéfuje“.

Neviem síce, ako je to v iných redakciách, ale domnievam sa, že len málokto šéfredaktor časopisu či novín robí takú širokú škálu práce ako ten náš. Ak by to písal on sám, tak by tento stĺpček mohol byť iba hladkaním vlastného ega, ale keďže to píšem ja, chcem vám, milí čitatelia, predostrieť široké spektrum práce nášho šéfredaktora.

Všetky fakty uvedené na Wikipédii sú pravdivé. Okrem nich však ten náš pracuje aj na grafickej úprave časopisu, zodpovedá za finančnú stránku, komunikuje s tlačiarňou, poštou, ale najmä s vami, našimi čitateľmi, aby časopis, ktorý práve držíte v rukách, nebol iba zhlukom prázdnych slov, ale aby prinášal živé Slovo – kerygmu Ježiša Krista. (Miroslav Chorenžák)

PODĽA ŠĽAPIEK POZNÁŠ PRIATEĽA

Leto je čas oddychu, ľadovej kávy, studeného piva, melónu, dovoleníek a šľapiek. V lete musíme všetci, či sa nám to páči, alebo nie, robiť ústupky. Nie voči iným, ale voči sebe samým, voči svojmu vlastnému komfortu. Leto nepopierateľne vyvíja psychoteror na naše pohodlie. Nerobíme mu po vôli preto, aby bolo lepšie, ale aby nebolo horšie. Napríklad ja v lete nosím veci, za ktoré by som samu seba inokedy bez milosti odsúdila. Nie preto, že by na to vtedy neboli priaznivé poveternostné podmienky, ale jednoducho preto, lebo tie veci nedosahujú dostatočnú reprezentačnú úroveň.

V lete však nezáleží na tom, čo sa mi páči, v lete záleží len na tom, v čom prežijem. Bez čo najväčšej ujmy na zdraví a v čo najmenšom diskomforte. A tak nosím (ako aj zvyšok populácie) oblečenie, ktorého hlavnou funkciou je vzdušnosť, jednoduchosť a flexibilita (tričká, ktoré sa nezmesia do kabelky, sú diskvalifikované). No a v týchto extrémnych podmienkach musí ísť zmysel pre módu bokom. Vlastne musí úplne opustiť hracie pole. Inak by ho celkom porazilo. Takýmto módnym zločinom a mojím každoročným ústupkom letnému psychoteroru sú šľapky. Konkrétne žabky. Medzi výhody tejto obuvi patrí: 1. Môžete s nimi ísť do vody. 2. To je všetko.

Ale táto ich prednosť v lete zatienuje všetky ich ostatné temné stránky. Napríklad ich neekologickosť, nepohodlnosť, neestetickosť, ich nepretržité násilie na priehradku medzi palcom a ostatnými prstami na nohách a naša neschopnosť dôstojne v nich utekať pred sériovým vrahom. A ešte jedna vec. Gumené by mali byť medvedíky na jedenie, nie topánky na chodenie.

Aj toto leto som s veľkým sebazaprením nosila (a pozorovala ostatných ako nosia) šľapky rôznych tvarov a veľkostí a vyzozorovala som jednu zaujímavú vec. Ľudia, ktorí sú navzájom prepojení (či už ide o pár, súrodencov, či kamošov), zvyknú nosiť rovnaký typ šľapiek. Túto teóriu som podrobila experimentálnej skúške. Hodnú chvíľu som stála vedľa plážového kohútika a pozorovala ľudí, ako si umývajú žabky od piesku. Moja teória sa potvrdzovala. Deti mali rovnakú značku šľapiek ako ich rodičia, rovnaký typ topánok mali aj zamilované dvojice či najlepšie kamošky. Zrazu ku kohútiku prišla skupina ľudí a ich vzájomné prepojenia boli pre mňa celkom nejednoznačné. Až do chvíle, kým si neobuli šľapky. Zrazu bolo jasné, kto ku komu patrí. Ľudia boli rôzni, ale rovnaké šľapky ich spájali. A vtedy som si pomyslela, že nielen v núde, ale hlavne podľa šľapiek poznáš priateľa. (Alexandra Matofáková)

Vizualizácia OH 2024 | olympic.sk

POTREBUJEME EŠTE NÁBOŽENSKÚ SLOBODU?

Dnes sa to tak ani nezdá, ale kedysi bola náboženská sloboda uholným kameňom iných práv. Z nej sa odvodila sloboda slova, zhromažďovania či presvedčenia. Všetko to, na čom stojí naša civilizácia. Dnes sa však hovorí o úplne iných právach – ako napríklad o práve zvoliť si svoju identitu či dokonca pohlavie. Naši rodičia či starí rodičia by ostali z toho šokovaní. Ale taký je dnešok...

Keď máme všetky tieto nové práva, potrebujeme vôbec náboženskú slobodu? Veď viera je čosi akoby „predpotopné“, nmoderné, patriace do iného storočia. Načo sa tým dnes v 21. storočí vôbec zaoberať? V čase umelej inteligencie, všeobecného dostatku, možnosti cestovať kade tade po svete. Všetko to vidíme aj na Slovensku. Ešte moji starí rodičia do vysokého veku pracovali na záhrade, aby bola domáca zelenina, ovocie, zemiaky. Dnes vidíme, ako sú slovenské záhrady vykosené a naši seniori chodia aj na dve – tri dovolenky do roka. No treba v takomto svete materiálneho dostatku ešte vieru alebo – nedajbože – náboženskú slobodu?

Mám pred očami otvárací ceremoniál parížskych olympijských hier. Doslova opulentný. Ukazujúci Francúzsko a západný svet v jeho bohatstve a pompe. A predsa, napriek všetkému zožal mnoho kritiky. Nechám bokom kritiku umeleckých kreácií, zvláštne-

ho zobrazenie Johanky z Arcu a podobne. To, čo tam šokovalo najviac, bola necitlivosť k vlastnej civilizácii. Ceremoniál mal byť jej oslavou, ale vlastne sa vysmial ochrane náboženskej slobody ako jedného z pilierov univerzálnej koncepcie ľudských práv, na ktorú sa ceremoniál často odvolával. A najmä neschopnosť priznať si chybu, keď sme na ňu upozornení. Povedať, že je nám ľúto, ak sa niekto cítil dotknutý, ale to nebol náš zámer, je málo. Hovorí o nepriznaní chyby, iba o snahe o mediálne vykorčuľovanie z problému. Práve táto ignorácia problému hovorí veľa o podstate dnešného sveta. Mnohí sa odstrihli od svojich koreňov, a tým nemyslí náboženstvo, ale čosi, na čo sa sami radi odvolávajú – na ľudské práva. Akoby práva jedných boli viac ako práva druhých. Osobitne práva moje boli viac ako práva toho druhého. Žiaľ, k tomuto sme dospeli, a preto je nevyhnutné neustále pripomínať, že sme sa nezrodili včera. Že stojíme na pleciach veľkánov, ktorí nás predišli. To oni v zúrivých bojoch tridsaťročnej vojny sformulovali, že každý môže vyznávať Boha vlastným spôsobom, a odtiaľ bol už len krok k politickým slobodám, odtiaľ k republikanizmu a demokracii. Ak sa dnes odstrihávame od svojich koreňov, pílme si konár, na ktorom sedíme, a dôsledky môžu byť katastrofálne. (Michal Považan)

PROCES BLAHOREČENIA NAPREDUJE

ŠPANIELSKO ■ Proces blahorečenia Carmen Hernándezovej, ktorá spolu s Kikom Argüellom iniciovala Neokatechumenátnu cestu, napreduje dobre. 19. júla tohto roka uplynulo osem rokov od jej smrti. Pri tejto príležitosti Pilar Pajésová v osobitnom liste členom Neokatechumenátny informovala, že zber svedectiev, zhromažďovanie, analýza a klasifikácia množstva potrebných dokumentov, ako aj ich historické a teologické vyhodnocovanie pokračujú dobrým tempom. Diecézna etapa procesu blahorečenia bude pravdepodobne ukončená v roku 2025. V mnohých farnostiach sa slávila jubilejná eucharistia, ktorá pripomenula Carmenin život, jej cestu k svätosti a povzbudila ľudí, aby sa hlásili k milostiam získaným na jej príhovor. (TK KBS)

TSNE

BRONZOVÁ MEDAILA PRE KOŠICE

ČESKO ■ 27. júna – 1. júla sa v Prahe konal medzinárodný festival *MUSICA ORBIS PRAGUE 2024*, na ktorom sa zúčastnil aj Katedrálny zbor sv. Cyrila a Metoda z Košíc. Zúčastniť sa na tomto festivale mohli aj vďaka podpore Fondu na podporu umenia a Eparchie Košice. Na tomto už piatom ročníku medzinárodného festivalu sa tentoraz zúčastnili zbory z USA, Kanady, Poľska, Fínska, Švédska, Nórska, Filipín, Indonézie, čínskeho Macaa, z Južnej Afriky, Českej republiky a iných krajín. Súťažilo sa v kategóriách duchovných, folklórnych, inštrumentálnych a neobmedzených repertoárov. Jediný tohtoročný zástupca zo Slovenska – Katedrálny zbor sv. Cyrila a Metoda z Košíc pod vedením dirigentky Lucie Lovašovej získal bronzovú medailu v kategórii duchovného repertoáru. V rámci festivalového programu katedrálny zbor vystúpil na zdieľanom festivalovom koncerte v Novomestskej radnici na Karlovom námestí v Prahe spolu so zbormi z USA, Poľska a laureátom festivalu – zborom z Indonézie. V nedeľu zbor modlitbou a spevom sprevádzal staroslovienskú liturgiu v Chráme Najsvätejšej Trojice, ktorý je sídlom slovenskej gréckokatolíckej farnosti v Prahe. (Tina Marko)

UKRAJINA ■ Kostol Nepoškvrneného počatia Panny Márie, pri ktorom sa nachádza celoukrajinská svätyňa Panny Márie Škapuliarskej v Berdyčive, získal titul baziliky minor. Rozhodnutie Svätého Otca Františka bolo oznámené počas liturgie slávanej v tejto svätyni 21. júla, ktorej predsedal pápežský vyslanec na Ukrajinu, vatikánsky štátny sekretár kardinál Pietro Parolin. Týmto sa stala piatou ukrajinskou bazilikou minor vrátane jednej gréckokatolíckej. (rkc.org.ua)

JUŽNÁ KÓREA ■ Takmer dvesto vlajok, ktoré ako skladačka tvoria Svetové dni mládeže 2027, predstavili v nedeľu 28. júla v južokórejskej katedrále Myeongdong. Týmto sa slávnostne začala cesta k ďalším Svetovým dňom mládeže, ktoré bude táto ázijská krajina hostiť o tri roky. Na slávnosti, ktorej ústrednou témou bola myšlienka *Nádej zažiarí* v Soule, sa zúčastnilo viac ako tisíc mladých ľudí vrátane Severokórejčanov a množstva vládných predstaviteľov. (I. Piro)

VATIKÁN ■ Dikastérium pre evanjelizáciu vo štvrtok 1. augusta zverejnilo informácie týkajúce sa nadchádzajúceho Svätého roka. V note upresňuje, že počas Jubilea 2025 budú otvorené sväté brány len v štyroch pápežských bazilikách v Ríme a v jednej väznici. Poslednú väzenskú jubilejnú bránu chce pápež otvoriť osobne, aby ponúkol väzňom konkrétny znak blízkosti. (TK KBS)

Casey Johnson

10. NÁRODNÝ EUCHARISTICKÝ KONGRES

USA ■ Viac ako 50 000 katolíkov zaplnilo Kongresové centrum Indiana a štadión Lucas Oil 17. – 21. júla na Národnom eucharistickom kongrese v Indianapolise. Duchovní, rehoľné sestry a bratia, mladí, starí a celé rodiny sa zišli, aby spoločne využili neuveriteľnú príležitosť priblížiť sa k Ježišovi v Eucharistii. Eucharistický týždeň bol plný srdečných momentov, smiechu, radosti a inšpirácie, keď prítomní veriaci zažili ovocie dlhoročných príprav na kongres, ktorý bol hlavnou udalosťou eucharistickej obnovy Spojených štátov podľa plánu Konferencie biskupov USA. Naposledy sa podobný národný kongres konal v roku 1941. Najsilnejším momentom kongresu bola chvíľa, keď biskup Cozzens prešiel štadiónom s Eucharistiou, ktorá sa stala centrálnym bodom celého programu – celá sála stíchla a pokľakla v adorácii. Na konci záverečnej omše kardinál Tagle tľmočil požehnanie pápeža Františka všetkým pútnikom a účastníkom podujatia. Napokon ich vyzval, aby na liturgické zvolanie: „Chodte v mene Pánovom!“ vyštartovali. Musia sa podeliť s ostatnými o tom, čo počuli, čoho sa dotkli a čo zažili. (NCR, TK KBS)

PRVÉ PRIJATIE SVIATOSTI ZMIERENIA

Poprad

Slavomír Vavrek

Veľatý

Ladislav Beň

Trebišou

Lukáš Kolcun

Trebišou

Katarína Klimeková

Nižný Svidník

Miron Pira

Sulín

Mária Martonová

Šarišské Jastrabie

Lukáš Kolcun

Zbudza-Oreské

Lucia Dudášová

Šamudouce

Katarína Nistorová

Rakovec nad Ondavou

Michal Baran

Zdoba

Archív farnosti

Pakostou

Mária Palová

Slavkovec

Monika Petriková

Pichne

Kludia Skopintsev

Snakov

FDV Foto & Video studio

Košice-Ťahanovce

Petra Rečičárová

Slovinky

Archív farnosti

Ruská Nová Ves

Daniel Sabol

A SLÁVNOSTNÉ PRIJATIE EUCHARISTIE

PRVÉ PRIJATIE SVIATOSTI ZMIERENIA

Súňa

Dominika Petriková

Habura

Janka Ufnárová

Uranou nad Topľou-Juh

Lenka Panková

Sabinou

Antónia Langová

Rokyťou

Archív farnosti

Torysky

Lenka Mačejovská

Ortuňová

Radoslav Tóth ml.

Tichý Potok

Mária Lizáková

Terňa-Hradisko

Archív farnosti

A SLÁVNOSTNÉ PRIJATIE EUCHARISTIE

Michalovce

Peter Štofik

Šumiac

Archív farnosti

Remeniny

Mária Digoňová

Sečovská Polianka

Peter Polák

Porostou

Juraj Karaman

Choňkovec

Archív farnosti

Sobrance

Lucia Havrilova Photography

Prešov

Michal Paločko

Spišská Nová Ves

Archív farnosti

Stefan Vaško

OSLÁVILI HIEROMUČENÍKA PAVLA PETRA GOJDIČA

PREŠOV ■ V prešovskej katedrále si v stredu 17. júla pripomenuli sviatok blahoslaveného biskupa mučeníka Pavla Petra Gojdiča OSBM slávením archierejskej svätej liturgie, ktorej predsedal vladyka Peter Rusnák. Spolu s ním Eucharistiou slávil viac ako dvadsať kňazov aj za hojnej účasti rehoľných sestier a veriaceho ľudu.

Vladyka Peter v homílii spomenul text jednej piesne, kde zaznievajú tieto slová: „*Láska, jen ty smíš kázat mi nad hrobem.*“ Láska, ktorá i pri smrti človeka

svedčí o tom, že toto bol milujúci muž či milujúca žena. A vladyka následne pokračoval v myšlienke o prítomnosti lásky vo svete. Kde chýba, tam sa rozpadajú manželstvá, tam sa tratia duchovné povolania, tam sa vzráha hriech. A práve v krehkom ľudskom tele biskupa Gojdiča sa láska zhmotňovala, bol jej prijímateľom a zároveň šíriteľom. A túto lásku mohol čerpať jedine z kríža, kde Kristus zjavne ukázal, čo dokáže pravá láska.

Po zaambónnej modlitbe sa vladyka a prítomní kňazi presunuli do bočnej

kaplnky ku hrobu vladyku Gojdiča, kde sa spoločne pomodlili moleben k blahoslavenému. Na konci slávnosti vladykovi Petrovi poďakoval protosynkel Prešovskej archieparchie archimandrita Marko Durlák, ktorý pripomenul, že vladyku Petra s blahoslaveným biskupom Gojdičom spájajú okrem rodného mena aj viaceré spoločné miesta a pôsobiská. Vladykovi ďalej poďakoval za zveľaďovanie úcty k tomuto svätčovi miestnej cirkvi a slávnosť bola ukončená záverečným *mnoholitstvijem* a myrovaním. (Michal Pavlišinovič)

Alžbeta Gerberyová

UKRAJINCI PUTOVALI DO ĽUTINY

ĽUTINA ■ V Lutine sa 26. a 27. júla konala púť ukrajinských veriacich na Slovensku. Program sa začal v piatok na Mariánskej hore pri prameni zjavenia sv. Mikuláša, kam prišli pútnici, ktorí si vykonali pešiu púť. Putovanie trvalo tri dni. Pešiu púť viedol otec Pantelejmon Gerbery, mních studita. Cesta viedla z Litmanovej cez farnosti Údol, Orlov, Čirč až do Lutiny. Pútnikov privítal otec Ihor Marusyn, správca ukrajinskej farnosti Bratislava-Lamač. Potom spoločne posvätili vodu v prameni a nasledovala svätá liturgia v bazilike za účasti vladyku Stepana Susa. Po nej nasledovala veľká večiereň s lítiou a akatist v záhrade Bohorodičky. Druhý deň púte sa začal modlitbou utierne a po nej sa v sprievode putovalo na Mariánsku horu. Svätej liturgii predsedal vladyka Jonáš Maxim. Koncelebrovali arcibiskup Cyril Vasiľ, vladyka Stepan Sus z Ukrajiny a vladyka Mikuláš Bičok z Austrálie. Počas svätej liturgie zložilo päť mladých ľudí sľub vernosti v spoločenstve *Ukrajinská molod' Kristova*. Program dvojdnovej púte ukončil populudňajší kultúrny program. (Alžbeta Gerberyová)

ODPUST SV. SEDMOPOČETNÍKOV

PRIEVIDZA ■ V sobotu 27. júla sa vo východnom kalendári slávil sviatok svätých sedmopočetníkov – patrónov gréckokatolíckej farnosti v Prievidzi. Vrcholom osláv bola sobota, deň sviatku svätých sedmopočetníkov. O 10.00 h sa začala v chráme na Mariánskom vršku archierejská svätá liturgia, ktorej predsedal vladyka Peter Rusnák, biskup Bratislavskej eparchie, za účasti kňazov z blízkeho i ďalekého okolia a početného ľudu. Jednota a priateľkosť liturgického eucharistického spoločenstva sa potom prejavili aj na spoločnom pohostení pri obede a trvali až do podvečerných hodín. Veľká vďaka patrí organizátorom a dobrodincom, ako aj tým, ktorí svojou prítomnosťou ukázali krásu živého spoločenstva gréckokatolíckej rodiny v Prievidzi. (Jozef Durkot)

V KROMPA- CHOCH OSLÁVILI PATRÓNA

KROMPACHY ■ 28. júla gréckokatolícki veriaci v Krompachoch oslávili svojho patróna – svätého veľkomyseľníka a uzdravovateľa Panteleimóna. Na úvod správca farnosti Slovinky otec Tomáš Mikunda privítal hneď dvoch vzácných hostí: otca Stanislava Zimovčáka a relikviu prvého stupňa svätého Panteleimóna. Odpustový kazateľ v príhovore pripomenul veriacim, že Božie slovo nie je spútané, a povzbudil ich, aby sa ho nesnažili spútať svojimi predstavami, čo Boh môže alebo nemôže urobiť v ich životoch. Aby sa však toto dialo, nestačí prísť na odpust, ale treba zo srdca odpustiť jeden druhému a nažívať v láske voči sebe a voči Bohu. Po skončení sa spoločenstvo stretlo na farskom agapé, ktoré pripravili ochotné a obetavé farničky. (Marcel Kellner)

Matej Buk

VLADYKA JONÁŠ NAVŠTÍVIL SKAUTOV

ORLOV ■ 28. júla vyvrcholil pri Kaplnke sv. Cyrila a Metoda nad dedinkou Orlov v okrese Stará Ľubovňa skautský tábor Federácie skautov Európy. Tábor organizoval oddiel skautov zo Zboru blahoslaveného biskupa Vasiľa Hopka Prešov 1 so svojimi vedúcimi a otcom Matejom Bukom, duchovným asistentom oddielu. Na tábore sa zúčastnili družiny zo Slovenska (Prešov – štyri družiny, Trebišov – jedna družina a Košice – jedna družina) a Poľska (tri družiny). Skautský tábor 26. júla navštívil aj prešovský arcibiskup metropolita vladyka Jonáš Maxim. Predsedal sláveniu svätej liturgie, počas ktorej sa prihovril v homílii skautom a ich vedúcim. Zdôraznil, aby si nedali zobrať alebo uhasiť oheň, ktorý Boh do nich vložil, a aby boli ako oheň – mali radosť ako žiara ohňa, cit (pochopenie) ako teplo, ktoré oheň vyžaruje, a nádej ako plameň horiaceho ohňa, ktorý prežiarí tmu noci. Potom nasledovalo agapé a návšteva tábora. Na záver sa vladyka poďakoval vedúcim za ich službu mladým. Účastníci i vedúci tábora ďakujú otcovi Jánovi Pavlíkovi, pánovi starostovi obce Jánovi Hnatovi a urbárskeho spoločenstvu za ich prijatie a všestrannú pomoc. (Matej Buk)

Adriána Cenkerová

V DVORIANKACH SA USKUTOČNIL IKONOPISECKÝ KURZ

DVORIANKY ■ Počas týždňa 22. – 28. júla 2024 sa v Centre pre mládež Košickej eparchie sv. Jána Teológa v Dvoriankach konal ikonopisecký kurz pre mladých pod vedením Adriány Cenkerovej. Prihlásilo sa naň päť odvážnych záujemcov, ktorí písali ikonu podľa vlastného výberu. Každým ťahom štetca prehlbovali vzťah s konkrétnym svätým, ktorého ikonu písali. Tento čas bol zároveň ponorením sa do modlitby. Najčastejšou bola Ježišova modlitba, ktorú striedali akatisty, žaltáre, molebeny, adorácia či slávenie božských liturgií. Taktiež to bol čas plný radosti, zriekania sa svojich schopností a obrovských príležitostí pre Svätého Ducha, aby konal divy. Ikonopiscov svojim slovom, svojou prítomnosťou a službou povzbudzoval administrátor farnosti Dvorianky otec Mário Cserép, ale aj účastníci kurzu otec Patrik Maľarčík. Milým a nečakaným gestom bola podpora od veriacich farnosti. Kurz vyvrcholil slávením nedeľnej svätej liturgie, pri ktorej boli dokončené ikony posvätené. Ikonopisci si domov odniesli nielen skúsenosti a Božie slovo znázornené na dreve, ale i duchovný zážitok. (Nikolas Fečunda a Adriána Cenkerová)

PREŠOV ■ Na pozvanie provinciálnej predstavenej Rádu sestier svätého Bazila Veľkého Daniely Jaroslavy Štefkovej OSBM zavítal 29. júla vladyka Jonáš do Monastiera svätej Makríny v Prešove. Po modlitbe večierne sa prihovril sestram a poďakoval im za ich svedectvo zasväteného života, modlitby a duchovnú blízkosť. Zároveň vladyka Jonáš povzbudil sestry, aby sa nikdy nenechali znechutiť svojimi slabosťami a chybami druhých, ale aby verne zachovávali pravidlá svojho rádu. (M. Pavliško)

ABRANOVCE ■ V Kaplnke blažených hieromučeníkov Pavla Petra Goidiča a Vasiľa Hopka v Abranovciach si v stredu 31. júla pripomenuli 75. výročie kňazskej vysviacky biskupa Jána Hirku. V úvode všetkých prítomných privítal novovymenovaný správca farnosti otec Pavol Vasil', ktorý aj predsedal sláveniu svätej liturgie. V kázni sa prihovril otec Andrej Rusnák, dlhoročný tajomník biskupa Hirku. V homílii sa zamýšľal nad osobnosťou biskupa Hirku, rodáka tejto obce, ktorý sa počas svojho života neustále utiekal pod ochranu nebeskej Matky Márie. Po skončení svätej liturgie nasledovala ešte panychída za zosnulého biskupa Jána. Na záver otec Andrej pripravil pre všetkých prítomných pamätný obrázok s ikonou Božej Matky a textom známej mariánskej piesne *Pod tvoju ochranu, Matka Cirkvi*. (P. Vasil')

PONDELOK

19. august

Mučeník Andrej Stratopedarcha a spol.*Rozsievateľ seje... (Mk 4, 11)*

V každom okamihu môže byť naša duša aspoň trochu úrodná, hoci je kamenitá alebo trnistá. Preto musíme vždy spolupracovať s Duchom Svätým, aby sme boli vnímaví na Božie slovo vo svojom živote. Pri vysvetľovaní podobenstva Ježiš nehovorí, že on je rozsievateľ. Čo ak sme rozsievateľmi semena my? Môžeme byť ako tento rozsievateľ, chodiť a deliť sa o evanjelium so všetkými okolo nás – s rodinou, priateľmi, spolupracovníkmi, predavačom v obchode. Našou starostou nie je to, či sú srdcia ľudí pripravené prijať posolstvo. Duch Svätý pripravuje pôdu, my máme len zasieť semeno.

Liturgia: 2 Kor 12, 10 – 19, zač. 195; Mk 4, 10 – 23, zač. 16; predobrazujúce antifóny a blaženstvá; menlivé časti zo sviatku Zosnutia (HS: 410; PZ: 393; HP: 426)

UTOROK

20. august

Prorok Samuel*... im hlásal slovo, podľa toho, ako boli schopní počúvať. (Mk 4, 33)*

V duchovnom živote nás niekedy napáda úzkosť z výsledku. Môžeme byť frustrovaní, lebo veci nevychádzajú podľa našich predstáv. Sme presvedčení, že Duch Svätý v nás pôsobí prostredníctvom všetkých našich síl, myšlienok a schopností. Nevedomujeme si však, že veľmi často sa dielo, ktoré Boh koná, nedeje vďaka nám, ale napriek nám. V skutočnosti najväčšou prácou, ktorú musíme v duchovnom živote vykonať, je nebrániť Božej milosti, aby v nás pôsobila.

Liturgia: 2 Kor 12, 20 – 13, 2, zač. 196; Mk 4, 24 – 34, zač. 17; predobrazujúce antifóny a blaženstvá; menlivé časti zo sviatku Zosnutia (HS: 410; PZ: 393; HP: 426)

STREDA

21. august

Apoštol Tadeáš*Ešte stále nemáte vieru? (Mk 4, 40)*

„Prečo sa bojíte? Nemáte vieru?“ Zdá sa, že Ježiš chce spojiť dar viery so skúsenosťou strachu. Čím viac rastie viera, tým viac sa znižuje strach. Veriť znamená vedieť, že on je tu a teraz, a vďaka tomu môžeme čeliť všetkým búrkam sveta. Zlo chce, aby sme na tento podstatný detail zabudli. Je pre nás lepšie byť v Božej vôli a v búrke ako mimo Božej vôle a „mať pokoj“. Boh chce oveľa viac náš duchovný rast ako našu falošnú pohodu.

Liturgia: 2 Kor 13, 3 – 13, zač. 197; Mk 4, 35 – 41, zač. 18; predobrazujúce antifóny a blaženstvá, menlivé časti zo sviatku Zosnutia (HS: 410; PZ: 393; HP: 426)

ŠTVRTOK

22. august

Mučeník Agatonik a spol.*... vyšiel z hrobov oproti nemu človek posadnutý nečistým duchom. (Mk 5, 2)*

Ľudia môžu ignorovať Kristovu slávu a moc, ale nie démoni. Reakcia, ktorú má posadnutý muž pred Ježišom, je veľmi zvláštna. Zlo by malo pred ním utekať, tak prečo namiesto toho beží k nemu? Ježišova príťažlivosť je taká veľká, že jej nedokáže vzdorovať ani zlo. Ježiš je skutočne zmyslom a cieľom pre všetko stvorenie.

Liturgia: Gal 1, 1 – 10; 1, 20 – 2, 5, zač. 198; Mk 5, 1 – 20, zač. 19; predobrazujúce antifóny a blaženstvá, menlivé časti zo sviatku Zosnutia (HS: 410; PZ: 393; HP: 426)

PIATOK

23. august

Zakončenie sviatku Zosnutia Presvätej Bohorodičky*Neboj sa, len ver! (Mk 5, 36)*

Ježiš požiadal Jaira, aby sa nenechal ovplyvniť pesimistickým prostredím: „Neboj sa, len ver.“ Aj my by sme mali mať viac viery, tej viery, ktorá nepochybuje tvárou v tvár životným ťažkostiam a skúškam a ktorá vie dozrieť v bolesti vďaka nášmu spojeniu s Kristom, ako to pripomína pápež Benedikt XVI. vo svojej encyklike *Spe salvi (Zachránení nádejou)*: „Vyhybanie sa utrpeniu ani útek pred bolesťou nepriňaša človeku uzdravenie. To prináša len schopnosť prijať súženie, dozrieť v ňom a nachádzať jeho zmysel prostredníctvom zjednotenia sa s Kristom, ktorý trpel s nekonečnou láskou.“

Liturgia: Gal 2, 6 – 10, zač. 201; Mk 5, 22 – 24, 5, 35 – 6, 1, zač. 20; predobrazujúce antifóny a blaženstvá, menlivé časti zo sviatku Zosnutia; zdržanlivosť od mäsa (HS: 410; PZ: 393; HP: 426)

SOBOTA

24. august

Hieromučeník Eutychés*... kto sa ponízuje, bude povýšený. (Mt 23, 12)*

Všetci máme potrebu predvádzať sa, aby sme sa cítili milovaní a dôležití, chceme byť vodcami. Evanjelium nás však dnes vyzýva, aby sme boli sprievodcami. Musíme si teda vybrať, či chceme byť nositeľmi Ježišovej lásky alebo vlastného ega. Vo vzťahu k našim blíznym iba v Božej

blízkosti môžeme zakúsiť, že viac než zodpovednosť potrebujeme milosť, ktorú nám Boh ponúka, aby sme zakúsili, ako jeho láska, prechádzajúca cez nás, môže priniesť ovocie v živote našich blízkych.

Liturgia: 1 Kor 4, 1 – 5, zač. 130; Mt 23, 1 – 12, zač. 93; každodenné antifóny; menlivé časti zo soboty (HS: 160; PZ: 115; HP: 115)

NEDEĽA

25. august

14. nedeľa po Päťdesiatnici**Hieromučeník Metod, michalovský protoigumen***... mnoho je povolaných, ale málo vyvolaných. (Mt 22, 14)*

Evanjelium nám hovorí o svadobnej hostiine, o veľkej hostiine plnej jedla. Táto svadba je však zvláštna. Je tu Boh, predstavený ako kráľ, ktorý pozýva na svadbu svojho syna Ježiša. Vôbec sa však nespomína nevesta. Namiesto nej sa príbeh zameriava na hostí. Ale kto sú hostia? Sme to my, ktorých Pán hľadá a pozýva. Chce s nami budovať príbeh lásky. Podobenstvo opisuje Božie kráľovstvo ako svadobnú hostinu, na ktorej je všetkého hojnosť, predovšetkým je hojná Božia láska k nám. Svadba vo všeobecnosti znamená, že človek chce byť navždy v spoločenstve s milovanou osobou. To je to, po čom túži Boh: byť s nami spojený.

Náš vzťah s Bohom teda nie je vzťahom sluhy a pána, ale vzťahom ženicha a nevesty, vzťahom, ktorý tvorí spoločenstvo života, vzťahom založeným na dialógu, odpustení a dôvere.

Liturgia: 2 Kor 1, 21 – 2, 4, zač. 170; Mt 22, 1 – 14, zač. 89 (radové); 2 Tim 1, 8 – 18, zač. 291; Mk 8, 34b – 9, 1, zač. 37 (Metodovi); predobrazujúce antifóny a blaženstvá; trojpar z 5. hlasu a Metodovi, kondak z hlasu, *Sláva*, kondak Metodovi, *I teraz*, podľa predpisu; prokimen, *Aleluja* a pričasten 5. hlasu a Metodovi (HS: 148; 414; PZ: 101, 397; HP: 102, 430)

PONDELOK

26. august

Mučeníci Adrián a Natália*... chcel vidieť tú, čo to urobila. (Mt 5, 32)*

Príbeh zúfalej ženy, ktorá nemala východisko zo svojej choroby, nám pripomína, že prvá skúsenosť viery sa veľmi často začína pri strate všetkej ľudskej nádeje. To môže byť riskantné, pretože človek môže zostať vo vzťahu s Bohom len preto, lebo je v núdzi. Ale práve v tomto bode vrhá dnešné evanjelium nové svetlo. Na uzdravení ženy totiž nie je ani tak dôležitý zázrak, ktorý sa týka jej tela, ale skôr Ježišova tvrdohlavosť, s ktorou ju hľadá, lebo

s ňou chce nadviazať vzťah. Chce prejsť od vzťahu založeného na potrebe k vzťahu založenému na stretnutí. Veriť znamená považovať Ježiša za osobu, s ktorou treba nadviazať vzťah, a nie len za anonymného rozdávatela milostí.

Liturgia: Gal 2, 11 – 16, zač. 202; Mk 5, 24 – 34, zač. 21; každodenné antifóny; menlivé časti z pondelka (HS: 154; PZ: 108; HP: 109)

UTOROK 27. august

Prepodobný otec Pimen

Počúvalo ho mnoho ľudí... (Mk 6, 2)

Rovnako ako za čias Ježiša aj dnes majú ľudia falošné predstavy o Bohu. Niektorí vnímame Boha ako policajta, ktorý čaká, kým urobím niečo zlé, aby ma mohol potrestať. Výsledok je strach zo stretnutia s Bohom a odmietnutie. Druhý extrém je, keď vnímam Boha ako nejakého starčeka, ktorý sedí niekde na bielom obláčiku a nezaujíma sa o mňa. Výsledkom je Boh, ktorý sa o mňa nezaujíma a je mi ľahostajný. A ja žijem v predstave, že môžem robiť čokoľvek a Bohu to nebude prekážať, lebo ma má rád. Nebojme sa Boha vpustiť do svojho života! Nebojme sa mu povedať o svojich problémoch! Nebojme sa od neho prijať riešenie!

Liturgia: Gal 2, 21 – 3, 7, zač. 204; Mk 6, 1 – 7, zač. 22; každodenné antifóny; menlivé časti z utorka (HS: 155; PZ: 109; HP: 110)

STREDA 28. august

Prepodobný Mojžiš Etiópsky

... začal ich posielat' po dvoch. (Mk 6, 7)

Rád si predstavujem, ako Ježiš „spájal“ svojich apoštolov. Dal by dohromady tých, ktorí už boli priateľmi alebo dokonca bratmi? Prinútil ich, aby sa rozhodli vytvoriť dvojice? Bude sa losovať? Alebo spojil protiklady? Ježiš vedel, že okrem znamení a slov, ktoré vykonajú a povedia, prvým misijným ohlasovaním bude práve to, že budú v spoločenstve, aj keď len vo dvojiciach. Dobré vieme, aké ťažké je spolupracovať v spoločenstvách, niekedy dokonca aj medzi kňazmi či rehoľníkmi. Vždy to bude ťažké, ak budeme do stredu kľásť seba, ak budeme veriť, že len my sami sme schopní všetkého; kým nepochopíme, že stredom je Ježiš Kristus a on je dôvodom jednoty a spoločenstva, aj keď sme rôzni ľudia. Prvé ohlasovanie kresťanov je teda v ich spoločnom živote, keď pomocou priateľstva cez spoločenstvo víťazíme nad osamelosťou.

Liturgia: Gal 3, 15 – 22, zač. 207; Mk 6, 7 – 13, zač. 23 (radové); Gal 3, 23 – 4, 5, zač.

208; Mk 6, 30 – 45, zač. 25 (radové z nasledujúceho dňa); každodenné antifóny; menlivé časti zo stredy (HS: 156; PZ: 111; HP: 112)

ŠTVRTOK 29. august

Štátie hlavy Jána Krstiteľa

Vedel, že je to muž spravodlivý a svätý... (Mk 6, 20)

Proroci, ktorí hovoria pravdu, zvyčajne končia zle. Preto žijeme vo svete, ktorý sa snaží pravdu skrotiť alebo presunúť pohľad na niečo iné. Ale aký zmysel má život bez pravdy? Koľko ľudí vyradíme zo svojho života len preto, lebo nám hovoria to, čo nechceme počuť? Evanjelium nám však ukazuje lepší spôsob pravdy. Ján Krstiteľ počas celého svojho života hovoril pravdu tým, ktorých stretával, a tým im preukazoval milosrdenstvo. Čo je to milosrdenstvo? Hovoriť ľuďom to, čo chcú počuť? V žiadnom prípade. Milosrdenstvo je hovoriť pravdu a zároveň milovať tých, ktorým človek pravdu hovorí. Bez lásky pravda zabíja. S láskou pravda zachraňuje.

Liturgia: Sk 13, 25 – 33a, zač. 33; Mk 6, 14 – 30, zač. 24; predobrazujúce antifóny a blaženstvá; menlivé časti zo Štátia; myrovanie; zdržanlivosť od mäsa (HS: 415; PZ: 399; HP: 432)

PIATOK 30. august

Patriarchovia Alexander, Ján a Pavol Nový

Vstúpil k nim do lode... (Mk 6, 51)

Učenci boli unavení z veslovania počas búrky na mori. Príčina tejto únavy bola v tom, že ich srdce bolo otupené, lebo nepochopili podstatu zázraku pri rozmnožení chleba. Zabudli, že keď Ježiš videl veľký zástup, zľutoval sa nad nimi, pretože Boh nenecháva núdzneho bez pomoci, a prejavuje mu milosrdenstvo. Nestačí prísť do kontaktu s premieňajúcou silou Kristovho súcitu, táto skúsenosť nás musí urobiť podobnými jemu, aby sme si pripomenuli, že Boh dopúšťa, ale neopúšťa. Budme milosrdní, inak zabudneme, že Boh je milosrdný.

Liturgia: Gal 4, 8 – 21, zač. 210; Mk 6, 45 – 53, zač. 26; každodenné antifóny, menlivé časti z piatka; zdržanlivosť od mäsa (HS: 159; PZ: 114; HP: 114)

SOBOTA 31. august

Uloženie pásu Presvätej Bohorodičky

... vošiel do ktorejś dediny... (Lk 10, 38)

Marta otvorila Ježišovi svoju kuchyňu, Mária si vybrala lepší podiel, lebo otvorila svoje srdce. Marta nie je za svoju prácu ani pokarhaná, ani zosmiešnená. Zvestuje sa jej evanjelium. Do jej domu vstúpil konečne niekto, čiu lásku si netreba zaslúžiť a dobývať ako všetky veci v živote, ale kým sa možno nechať milovať, pred kým možno konečne byť a zostať sám sebou. Tento príbeh nám ponúka príležitosť overiť si, aký je náš vzťah s Bohom. Kým je pre mňa Ježiš? Sluha alebo Pán? Ježiš povedal svojim učeníkom: „Už vás nenazývam sluhami, nazval som vás priateľmi.“ Priateľstvo je spôsob, ako Boh prejavuje svoju lásku ku každému z nás. Bez priateľov môže byť tento život neznesiteľný. Ak aj Ježiš sám potreboval priateľov, kto sme my, aby sme si mysleli, že sa bez nich zaobídeme?

Liturgia: Hebr 9, 1 – 7, zač. 320; Lk 10, 38 – 42, 11, 27 – 28, zač. 54 (Bohorodičke); 1 Kor 4, 17 – 5, 5, zač. 132; Mt 24, 1 – 13, zač. 97; predobrazujúce antifóny a blaženstvá, menlivé časti z Uloženia (HS: 417; PZ: 400; HP: 433)

NEDEĽA

1. september

15. nedeľa po Päťdesiatnici

Začiatok cirkevného roka

Prepodobný Simeon Stĺpnik

Dnes sa splnilo toto Písmo... (Lk 4, 21)

Ježiš v synagóge číta úryvok z proroctva Izaiáša o oslobodení zajatcov a začiatku milosrdného roka. Bol to deň, na ktorý sa každý veriaci žid veľmi tešil, lebo sa zrušili dlhy a vrátili sa majetky. Reakcia ľudí v synagóge je však zvláštna, lebo „vyhnali ho z mesta a chceli ho zhodiť z vrchu“. Prečo? Ježiš pri čítaní Izaiáša vynecháva časť: „Deň pomsty nášho Boha“. Títo ľudia, ovládaní Rimanmi, boli obeť bohatých a čakali na pomstu, na pomstu od Boha. Ježiš však nesúhlasí, prichádza ohlasovať len lásku ku všetkým, ale nikdy nie pomstu. Starozákonný prístup „oko za oko“ spôsobuje, že ľudia sú voči sebe slepí. Dnes začíname nový cirkevný rok, ak nám pomsta nezaspí oči, môžeme vidieť krásne veci.

Liturgia: 1 Tim 2, 1 – 7, zač. 282; Lk 4, 16 – 22a, zač. 13 (Indiktu); 2 Kor 4, 6 – 15, zač. 176; Mt 22, 35 – 46, zač. 92 (radové) predobrazujúce antifóny a blaženstvá; tropár 6. hlasu a Indiktu, *Sláva*, kondak hlasu, *I teraz*, Indiktu; prokimen, *Aleluja* a pričasten z Indiktu a hlasu (HS: 149, 262; PZ: 103, 232; HP: 104, 247)

Martin Miňo

**Stolová hra
pre jednu osobu?
ŽEHLENIE**

freepik.com

KRÁTKO A STRUČNE

Lekár sa pýta pacienta s obviazanou hlavou: „Autonehoda?“
„Nie, maharadža.“

Hádajú sa dvaja Eskimáci. „Ak ešte raz použiješ moje ponožky ako bumerang, dolám ti deku!“

„Pán profesor, môže prísť študent na skúšku podnapitý?“
„No, v podstate môže.“
„Hej, chalani, prineste ho!“

Ide mamut lesnou cestičkou a zrazu stretne tlupu slonov, a tí ho brutálne zbijú. Keď odídu, mamutko zbitý na zemi kričí: „Sopliaci skinheadi!“

„Včera ma opustila žena s najlepším kamarátom Vladom.“
„Odkedy je Vlado tvoj najlepší kamarát?“
„Od včera.“

Moja manželka je na mňa našťavaná, pretože som jej kúpil hodinky od Vietnamcov. Už sa so mnou nebaví od 13:08.

Kúpil som himalájsku soľ. Na obale píšú, že vznikla pred 250 miliónmi rokov hlboko pod zemou. A vedľa toho, že „spotrebujte do októbra 2024“. To ju vykopali fakt na poslednú chvíľu.

„Tati, prečo sa teta Jana stále maľuje?“
„Aby bola krásna.“
„Tak prečo nie je?“

T	S	Y	V	R	E	Č	P	A	M	R	A	F	R	P	Á	Y
N	Á	R	O	D	V	P	A	N	E	L	N	Y	N	O	V	Z
E	Y	C	Y	K	L	Y	Ú	I	S	T	I	Č	M	E	Y	A
T	Á	T	S	A	S	S	K	Z	T	P	E	A	L	T	N	M
A	L	E	S	O	T	M	P	E	O	M	T	P	R	I	I	A
P	L	T	T	R	N	S	A	L	I	S	Á	K	L	K	L	T
B	Š	A	I	M	Ú	M	Y	S	E	L	O	H	A	A	P	B
A	L	H	O	A	L	P	I	C	L	T	N	Y	V	L	A	S
B	O	T	L	K	Z	E	S	E	V	O	I	O	Ť	L	T	T
E	Á	O	I	A	A	M	U	A	R	T	P	S	A	O	D	R
K	I	A	R	D	S	L	E	D	E	K	O	D	K	A	Z	E
V	Ý	D	A	J	U	Y	Ú	N	A	V	A	Y	N	O	L	S
R	O	Z	V	E	N	A	O	C	Y	L	I	N	D	E	R	V

Tajničku osemsmernovky tvorí 31 nevyškrtaných písmen. Autor: Marek Pataky

Riešenia zasielajte na adresu: SLOVO, Hlavná 3, 080 01 Prešov alebo inzerca@casopis-slovo.sk.

Správne riešenia z čísla 13 - 14:
Krížovka: Prečistá Panna, raduj sa, tvoje Syn vstal z hrobu.
Osemsmernovka: Kráčať za Kristom s darom ľudskosti.

V júlovom losovaní bola zo všetkých riešení vylosovaná p. **Mária Serdiiová zo Slavkovic.**

Legenda: ASTÁT, AUDIT, BALADA, BLATO, BLESK, CESTA, CYKLY, CYLINDER, CYSTA, ČERVY, FARMA, HLASY, HLINA, ISTIČ, KEBAB, KOALA, KOTVA, LETISKO, LIEKY, MASLO, MESTO, MIERKA, MISIE, MOTÁK, MÚMIA, NÁROD, ODKAZ, ODRAZ, OZVENA, PANEL, PATENT, PLAST, PLEVY, POETIKA, POLYP, POVALA, SALVY, SLEDE, SLEZINA, SLONY, STOKY, STRES, STRIH, TRAUMA, ÚNAVA, VIOLA, VÝDAJ, ZAMAT, ZMENY, ZVONY

HUMORNE

MEDZIRIADKAMI

Koľko kilometrov dochádzal Ján Havlík do skalického gymnázia?

Ako sa odborným termínom nazýva zlomené srdce?

Čo urobilo vladykovi Milanovi radosť na púti do Santiaga de Compostela?

V ktorom roku sa konal 9. národný eucharistický kongres v USA?

Koľko hodín ukazujú manželkine hodinky, ktoré jej kúpil muž u Vietnamcov?

Pomôcky: Lut, Yot, Atala, At- sap, Amtid	Persóny	1	Jedna i druhá	Číselná lotéria	Planétka	Popevok		Mesto na Považí	3	Talijan, po česky
Nepodľa- hol							Chod' po rusky			
Deň v týždni							12,6g v Poľsku Platidlo v Chile			
Obeť						Pastva Palma				
Chcemická značka brómu			Oblieval Roztápať sa							
Thajská jednotka dĺžky				Namíbijské mesto Robil si krst						Egyptský boh Slnka
Autor: Vladimír Komanický	365 dní Čitoslovce súhlasu				Australian open, skr. Čistiaca látka			10m x 10m Trhal som		
Nečistil vo vode							Lámka			
Zbav nečistoty							Umelý jazyk			Eduard, v USA
	2	Útok Ruské pohorie					Zdravas' Obec pri D. Strede			
Indonézska rieka					Nórske mesto Otec					
Kyprila zem ptuhom						Rímsky peniaz Osobné zámeno		Ale áno	Masná zem	
Osobné zámeno			Spodobní							
Chemická značka hliníka			Ján v An- gticku				Vlastnil			

Priateľ časopisu

Slovo

HL'ADÁME PRIATEĽA SLOVA S DOBRÝM

Ak môžete, tak prevodom, trvalým príkazom na účet časopisu alebo prostredníctvom SIPA pravidelne mesačne prispievajte sumou aspoň 10 eur.

Číslo účtu: SK45 0200 0000 0032 1020 6959; ŠS: 777; KS: 558

Ďakujeme!

Kontakt: 0911 711 263, sefredaktor@casopisslovo.sk

JUBILEÁ KŇAZOV

Marián Makarij Medvid' – 9. september – 50 rokov života; **Stanislav Diheneščík** – 10. september – 30 rokov kňazskej vysviacky; **Emil Turiak** – 10. september – 30 rokov kňazskej vysviacky; **Mikuláš Pružinský** – 12. september – 85 rokov života; **Miroslav Gavala** – 13. september – 60 rokov života; **Martin Onisik** – 15. september – 50 rokov života; **Daniel Galajda** – 18. september – 50 rokov života; **Teodor Sangrik** – 29. september – 50 rokov života; **Jozef Duda** – 23. september – 45 rokov kňazskej vysviacky

Srdečne blahoželáme a prajeme mnohaja i blahaja lita.

DAROVALI NA SLOVO

Stanislav Lukáč, Prešov, 16 eur; bohuznáma Helena, Banská Bystrica, 50 eur; Ružencové spoločenstvo, Poša, 50 eur; bohuznáma Ružena, 5 eur; bohuznámy Jozef, 100 eur; Ondrej Žencuch, Bardejov, 10,50 eura; Ing. Michal Olexa, Košice, 14 eur; František

Soták, Jastrabie nad Topľou, 6 eur; Arcibratstvo sv. ruženca, Stropkov-Bokša, 50 eur; Ružencový spolok, Prešov-Sídliisko 3, 100 eur; Antónia Jančušová, Žatkovce, 10 eur; rod. Dziaková, Geraltov, 10 eur; čitatelia časopisu, Ruská Poruba, 10 eur; bohuznáma, Hanigovce, 6 eur; Ružencové spoločenstvo, Koromľa, 50 eur; bohuznáma Ružena, 5 eur; Erika Kvasková, 20 eur; bohuznáma Ružena 5 eur; gréckokatolícki veriaci, Čerhov, 40 eur; Gréckokatolícky farský úrad, Vranov nad Topľou, 19 eur; Emília Melicherčíková, Detva, 7,50 eura; Tomáš Onuško, Humenné, 50 eur; Arcibratstvo svätého ruženca, Ruská Nová Ves, 50 eur; Mária Kucharovičová, Spišská Nová Ves, 40 eur; Tatiana Suchá, Humenné, 6 eur; čitatelia Slova, Staškovce, 5 eur

Všetkým darcom vyslovujeme veľkú vďaku na mnohaja i blahaja lita.

SPOLOK SV. CYRILA A METODA

Jubilanti – september

50 rokov: Ján Koloži, Michalovce; otec Martin Onisik, Nacina Ves

60 rokov: Miroslav Chalachan, Humenné-Pod Sokolejom; otec Miroslav Gavala, Kurov

70 rokov: Vladimír Bučko, Kusín; Michal Bumbera, Poša; Anna Dandárová, Kožuchov; Božena Fejková, Vranov-Lomnica; Miroslav Hupcej, Poša; Galina Juriaková, Spišská Nová Ves; Imrich Knap, Zdoba; Mária Krupová, Malý Ruskov; Jozef Lukáč, Poša; Pavol Makohus, Sečovská Polianka; Marcela Sabová, Veľký Ruskov

75 rokov: Viktor Beca, Baškovce; Michal Boka, Michalovce; Mária Dolgošová, Michalany; Mária Hadvabová, Koromľa; Anna Mušková, Okružná; Mária Petruľáková, Košice; Irena Serafinová, Kamenná Poruba; Božena Špiváková, Nacina Ves; Ing. Marián Tkáč, Bratislava-Jarovce; Mária Valková, Žakovce

80 rokov: Mária Andrijková, Vlača; Magdaléna Jendželovská, Košice; Anna Knutová, Svinia; Katarína Lachová, Lubica; Anna Pivovarniková, Kravany; Helena Reváková, Sečovce

85 rokov: Ján Čontoš, Sečovce; Milan Hančulák, Sačurov; Anna Hermanovská, Vlača; Mária Onušková, Cabov; Helena Piskoriková, Vranov nad Topľou; Mária Šinglarová, Lesiček

90 rokov: Anna Lišková, Nacina Ves

INZERCIA

Rekonštrukcie striech a veží kostolov. Nové strechy. Demontáž a likvidácia azbestu. Vypracovanie potrebnej projektovej dokumentácie. www.svestav.sk. Mobil: 0905 437 209, mejl: svestav@svestav.sk

Fy DUDAS ponúka:

- elektrické pohony zvonov
 - lineárny a magnetický pohon zvonov
 - diaľkové ovládanie zvonov (GSM)
 - zvonové drevené a oceľové konštrukcie
 - nové zvony a srdcia zvonov
 - vežové hodiny a kladivá zvonov
 - opravu starých systémov
- e-mail: jandudas@teraz.de
tel.: **0907 268 344**, www.zvonydudas.sk

Viac o inzercii: inzercia@casopisslovo.sk

Slovo oficiálny časopis Gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku
www.casopisslovo.sk; ročník 56; periodicita vydávania: dvojtýždenník
Adresa redakcie: SLOVO, Hlavná 3, 080 01 Prešov, tel.: 051/756 26 42, 0911 711 263
Číslo účtu: SK45 0200 0000 0032 1020 6959; SWIFT KÓD: SUBASKBX
Vydavateľia: Gréckokatolícka cirkev na Slovensku,
Hlavná 1, 081 35 Prešov, IČO 51311917
Petra, n. o., Hlavná 1, 080 01 Prešov, IČO 37886622

Cirkevné schválenie: Gréckokatolícke biskupstvo v Prešove, č. j. 3317/99
Šéfredaktor: PhDr. ThLic. Juraj Gradoš, PhD. (sefredaktor@casopisslovo.sk)
Redaktori: ThDr. Miroslav Dancák, PhD. (cenzor@casopisslovo.sk)
PhDr. Adriana Matoláková, PhD. (redakcia@casopisslovo.sk)
Mgr. Richard Fučko (spravodajstvo@casopisslovo.sk)
Mgr. Miroslav Chorenďák (inzercia@casopisslovo.sk)
Dipl.-Theol. Univ. Ján Sabol

Jazyková úprava: PhDr. Adriana Matoláková, PhD.

Distribúcia a grafika: PhDr. ThLic. Juraj Gradoš, PhD. (sefredaktor@casopisslovo.sk)

Cenzori: ThDr. Miroslav Dancák, PhD., ThDr. Milan Kuzmiak, PhD.

Redakčná rada: vL. SEODr. Jonáš Maxim, vL. prof. ThDr. ICDr. Cyril Vasiľ SJ, PhD., vL. Peter Rusnák, vL. SEODr. Milan Lach SJ, vL. Dr. h. c. ThDr. Ján Babjak SJ, PhD., vL. Milan Chautur CSsR, Mgr. Ján Hreško, Mgr. Daniel Dzurovčin, Mgr. Stanislav Gábor, PhDr. ThLic. Juraj Gradoš, PhD., PhDr. Valéria Juričková, PhD., Mgr. Drahomíra Kolesárová, Štefan Michalič, HELic. Martin Mráz, Michal Onderko nml., prof. ThDr. PaedDr. Ing. Gabriel Paľa, PhD.

Všetky informácie sú na casopisslovo.sk/redakcia/. Za obsah inzerátov neručíme. Redakcia si vyhradzuje právo na úpravu príspevkov. Zásady ochrany osobných údajov sú uvedené na webovej stránke <http://casopisslovo.sk/vyhlasenie/>.

Pri zasielaní príspevkov použite jeden z týchto špecifických symbolov:

- 700 (časopis, prípadne zverejnenie príspevku),
- 1700 (iba časopis),
- 2700 (iba príspevok),
- 7700 (anonymný príspevok),
- 777 (priateľia časopisu Slovo),
- 999 (eSlovo).

Variabilný symbol: vaše PSČ. Konštantný symbol: 0558

Tlač: Alfa print, s. r. o., Martin

Distribúcia: Mediaprint-Kapa Pressegrasso, a. s., Bratislava
ISSN 1335-7492. EV 182/08

Uzavierka pre číslo 19/2024: 11.09.2024

Titulná strana: Pút do Santiaga de Compostela (Juraj Gereg)

DESAŤ ZAKÁZANÝCH VIET

1. Nechce sa mi.
2. Mňa sa to netúka.
3. Nepáči sa mi to.
4. Necítim sa na to.
5. To nie je pre mňa.
6. Som unavený.
7. Nemám sa dobre.
8. Staraj sa o seba.
9. Nie som schopný.
10. Nechaj ma na pokoji.

TÝCHTO DESAŤ VIET ZOSTAVILA
MAMA ELVÍRA PRE ČLENOV
KOMUNITY CENACOLO.

Lutina, bazilikalutina.sk, 051/459 62 31

Sobota: **svätá liturgia** (10.00h)

Nedeľa: **svätá liturgia** (08.00h, 10.00h
na Mariánskej hore)

07.09. **Fatimská sobota a púť priateľov pútnickej Lutiny**: posvätný ruženec (09.15 h); **svätá liturgia** s modlitbou zasvätenia sa Neпоškvrnenému Srdcu Panny Márie (10.00 h), po svätej liturgii koncert a agapé
08.09. Akatist požehnaní rodín (16.30 h), **svätá liturgia** s modlitbami za oslobodenie a uzdravenie (otec P. P. Hal'ko, prešovský exorcista) (17.00h)

Michalovce, bazilikaredepmotoristi.sk, 0902 275 145

24. – 25.08. **Odpustová slávnosť bl. Metoda Trčku**

16.09. **svätá liturgia**, Moleben k sv. Gerardovi s uctením si relikvií prvého stupňa sv. Gerarda a požehnaním šatkou sv. Gerarda (18.00h)

Klokočov, klokočovgrkat.sk, 0911 105 908

22.08. Adorácia, **svätá liturgia** s modlitbami k sv. Charbelovi za uzdravenie (18.00h)

Litmanová, horazvir.sk, 0903 982 828

Každý deň: **svätá liturgia** (10.30h)

24.08. **Nočná adorácia**

07.09. **Fatimská sobota**: modlitba večeradla (09.30 h), **svätá liturgia** (10.30h)

08.09. **Malá púť**: uctenie si ikony Presvätej Bohorodičky, Akatist k Presvätej Bohorodičke a rozjímavý ruženec (09.00 h), **svätá liturgia** (10.30h)

centrumsigord.sk, 0903 983 316 – 7

19. – 22.09. **Kurz prípravy na manželstvo**. Dajte svojej vysnívanej svadbe ešte jedno kritérium – kvalitnú prípravu. Príspevok na kurz je 100 eur za osobu.

27. – 29.09. **Kurz Rúť** je evanjelizačný kurz pre manželov, ktorého zmyslom je posilniť, oživiť a uzdraviť ich vzťah. Príspevok na kurz je 170 eur za manželský pár.

13. – 15.09. **Kurz RMM (Rodičovstvo misia možná)** Kurz o výchove detí. Hľadáte praktické rady alebo chcete nájsť odpovede na svoje otázky o výchove? Príspevok na kurz je 170 eur za manželský pár.

11. – 13.10. **Kurz Billingsovej ovulačnej metódy** pre snúbencov, manželov, učiteľov, katechéto, budúcim lektorom Billingsovej ovulačnej metódy. Tých, ktorí už túto ovulačnú metódu poznajú, prosíme, aby si doniesli svoje záznamy. Príspevok na kurz je 95 eur za osobu. Študenti 90 eur za osobu, manželia 175 eur za pár.

koinoniapo.sk,

f koinonia ján krstiteľ prešov

Komunitný dom Záborské

Nedeľa a sviatky: **svätá liturgia** (09.30h)
na Youtube

Štvrtok: **Večer chvál a modlitieb za uzdravenie** (18.00h) na Youtube

cenacolo.sk, cdv_slovakia@hotmail.com

Ruženec za závislých: pondelok (17.00h) v chráme sv. Petra a Pavla v Poprade; streda (18.00h) v budove kláštora Sancta Mária v Prešove; štvrtok (17.15h) v Chráme Božej múdrosti vo Svidníku

Klub Prešov: +421 907 197 990